yarına doğru 4

Şubat 1974/4 Lira

AYLIK SİYASET, KÜLTÜR, SANAT DERGİSİ

Sahibi ve Sorumlusu : Tahir Abacı - Yönetim ve Yazışma : Narlıbahçe Sokak Kader Han 5/10 Cağaloğlu-İstanbul - İstanbul ve Anadolu Dağıtımı : Yarına Doğru - Ankara Dağıtımı : Göze Dağıtım - İzmir ve Ege Dağıtımı : Kıvılcım Dağıtım - Yıllık Abonesi 40 lira - Dizgi : Cankaya Matbaası - Baskı : Erhan Basımevi - Kapak Baskısı : Sebat Matbaası - Basım Sayısı : 3.000

Son Basım : 31-1-1974

ŞUBAT 1974 SAYI : 4

yarına doğru

kültür mücadelesinde yarına doğru

YARINA DOĞRU, devrimci kültür hareketinin baskı ve dağınıklık içine itilmiş bulunduğu şartlar altında, bu hareketin sözcülüğünü üstlenmek savından çok, toparlayıcı bir işlev yapmak savıyla çıktı. Toparlayıcı olmanın ise, doğru olanla yanlış olanı, iyi olanla kötü olan zaafa düşmeksizin birbirinden ayırmaktan geçtiğine inandık.

YARINA DOĞRU, bugüne kadar çıkan sayılarında; ülkemizin içinde bulunduğu şartları dünya şartları içerisinde ele alarak, onun kendi özgül şartlarını da gözden kaçırmaksızın değerlendirmeye çalıştı. Buna bağlı olarak, ülkemiz üst yapısında etkinliğini sürdüren kültürün emperyalizmin kozmopolit kültürü olduğunu saptadı, bunun yanısıra bugüne kadar devrimci olarak sunulan, gerçekteyse en az kozmopolit kültür kadar yoz ve en az onun kadar düşman olan ve devrimci kültüre arkadan saldıran bir başka kültürün varlığına ve niteliğine önemle dikkati çekmeye çalıştı. Bunların yanısıra da gerçek devrimci kültürün ne olduğunu da belirleme çabası güttü, ana sorunun bu kültürü geliştirip ileri götürmek olduğunu vurguladı.

Önümüze, terminoloji sorunu, temellendirmeye çalıştığımız değer yargılarıyla paralel giden sanat örnekleri sunabilmek sorunu gibi önemli sorunlar da çıktı ve bu açıdan kısa vadede eksiklerimiz de oldu. Ancak biz, devrimci mücadele uğruna verilmiş en büyük açığın bile, parlak ve ince burjuva hesaplardan yeğ olduğuna inanıyoruz.

YARINA DOĞRU, bir toparlanma sürecinin sonrasında, kültürümüzün dününü, bugününü ve yarınını daha ayrıntılı biçimde değerlendirme çalışmalarına girişmenin hazırlığı içindedir. Bu hazırlığın yanısıra, devrimci kültüre omuz vermiş kesime duyduğumuz saygı, devrimci düşüncenin tarihsel perspektifi önündeki sorumluluğumuzun bilinci, bizi her konuda daha titiz davranmaya itmektedir.

YARINA DOĞRU'nun getirdikleri ve getirmeye çalıştıkları kısa bir zamanda geniş bir kesim tarafından kavrandı ve verilmekte olan mücadele kısa zamanda kirlenmemiş ve canlı duyarlıkların desteğini sağladı. Öte yandan ise niteliklerinin ortaya çıkmasını hızlandırdığımız çeşitli çevrelerin, açık ya da gizli demagojilerine, sövgülerine, hatta provake etme çabalarına hedef olduk. Bunların hayat karşısındaki yenik durumlarını ve kendi iç dünyalarındaki zavallılıklarını bildiğimizden çoğunu ciddiye bile almadık. Kitleler üzerinde bir etki uyandırabilecek durumda olanları ise «teşhir» ettik, gerçek iç yüzlerini göstermeye çalıştık. Gerekli görüldükçe bu «teşhir» işlemi dergimizde sürüp gidecektir. Bundan yola çıkan ve yoz değer yargılarının tartışma konusu yapılmasından, niteliklerinin sergilenmesinden paniğe kapılan çeşitli çevreler, dergimizin getirmeye çalıştıklarını ve getirdiklerini görmezden gelmeye yeltenerek, onun bir polemik dergisi olduğunu yayma çabasında göründüler. Şunu öncelikle belirtmeliyiz ki, biz, devrimci politik ve kültürel mücadele içinde polemiğin önemli, hem de hafifsenmeyecek derecede önemli bir yeri olduğuna inanıyoruz. (Nitekim, tamamen polemiğin ürünü olan bir çok eseri bugün devrimci düşüncenin temel klasikleri olarak kabul etmekteyiz.) Ancak, biz bugüne kadar bize yöneltilmiş ve polemik konusu yapılabilecek düzeyde bir eleştiriye rastlamadık. Bu yüzden çeşitli tavırları hedef alan yazılarımız, yukarda belirttiğimiz gibi devrimci kültürü sulandırıp saptırmaya yönelik tavırların ve bize yöneltilmiş bulunan demagoji ve sövgülerin niteliğini ve asıl amacını ortaya koyan birer «teşhir» yazısından başka bir şey değildi. Devrimci kültürün sapmalardan arınması için, genç duyarlıkların sağlıklı biçimde gelişebilmeleri için ortalığı bulandıran yoz tavırların eleştirisi bizce son derece önemli görüldüğünden, gerek bu türden «teşhir» yazıları, gerekse üst düzeyde polemik yazıları her zaman için dergimizde yer alacaktır. Hedefimiz ise başta kitleler üzerinde yoğun ve alçakça bir etkisi olan kozmopolit kültür olmak üzere, popülist ve kariyerist eğilimler, hayatın değerlerini çoraklaştıran ilkel ve şematik sanat anlayışları ve kültürü günlük politikaya bağlı kılmaktan yana «sol» sekter tavırlardır.

Bu mücadelede, hayatla doğrulanan ayakta kalacaktır.

MAYAKOVSKİ

amerika gezisinden notlar

BLACK and WHITE (Akla Kara)

Havana, 1925, 5/VII

İnsan Havana'ya şöyle bir göz atsa
O.. oooo!
Cennetin ta kendisi,
Yaşanacak yer!
Renk renk kolario (1)
denizi
Vedado (2)
palmiyelerin altında
flamingolar pinekler.
Havana'da
sınırlı herşey
herşey bölünmüş
pay pay:
dolar beyazda
kara adamda dolar nanay
Neylesin Willy'cik
daha siittin sene
süpürecek kapısı önünü
Enri Klay and Bok Limited'in
neler süpürmemiş ki Willy
bu yaşa dek
salt tozlar
koca orman mübarek
Arap saçı bunun için dökülmüş
ve çökmüş karnı
onu çiroza benzetmek gerek
Sevinçler tayfı
onda bulanık ve dar

bütün keyfi
altı saat doyumsuz uyku
bir de şu hırsız
liman müfettişi var
voli vurmağa koşarken
bazan
vurgunun sevabına
bir sent de
zenciye atar
Nereye kaçarsın
bu kirden
pastan
başaşağı sokaklarda
dolaşamazsın ki
hem öyle yapsan bile ne çıkar
insan saçı binlerce, milyonlarca
ayak sadece iki
Geçiyor süslü Prado([3]) kırıta kırıta
Kükrüyor
ötüyor
inliyor caz
Kanıyor bazan bizim de aptallarımız
safsataya
Havana'yı
o sabık cennet
sanıyor
Willy'nin beyin büklümü azsa
neylesin o
Zayıftır demek tohum filizi
ekin az ekilmiş
Ama Willy bir tek şeyi
şu anıt Maseo örneği
taştan da sağlam bellemiş:
beyazların yedikleri
bal gibi nefis ananas
kara adamın kısmeti
hep iskartalar
Ak-pak işleri yapanlar
hep beyaz
Kaba kirli işler yapan
hep karalar

Azdı Willy'nin başını
ağrıtan sorun
yalnız şu çetrefil soru
bir çıkmazdı
Aklına düşüp içini kemirdikçe onun
Süpürgesini bırakır
çalışmazdı
Henri Clay, yaprak sigarası
kralına
(şu işe bak!
oluyor bu kadar aksilik bazan)
kardan da ak
bulutlardan da ak
haşmetlû şeker kralı
geldiği zaman
Willy'cik dönerek
ak pak yağ tulumuna
sordu:
rahatsız edeceğim sizi
ama... Ay beg yor perdon mister Bregg...
Niye kardan da ak
şekerinizi
kapkara zenciler yaparlar?
Hem
şu ağzınızdaki kara püroyu
beyaz mı içer?
o karalara yakışır yalnız
Ve sonra
kahveyi şekerli
seviyorsanız
şekeri kendiniz yapsanız olmaz mı?
Sorulur mu Willy'cik
böyle sorular?
Krallar akken
bazan sarı olurlar...
Bir açıldı, bir yaylandı, bir ölçü aldı
kral:
tak! tak!
patlattı suratına
eldivenin ikisini de
fırlattı
ve gitti.

Saçılmıştı botanik harikası
enine boyuna
sarmıştı muzlar bahçeyi
yoğun gölgelik
dört bir yanda
sildi kara adam
elini beyaz donuna
diniyordu artık burnundan
fışkıran kan
Soludu yaralı burnundan
acı ve derin
Süpürgeye sarıldı
almış alacağını
Hey gidi hey
ne bilsin Willy'cik
bu gibi şeylerin
çok başka bir yere
sorulacağını!

BROADWAY

Asfalt kristal gibi
öter tın-tın Broadway
ünüyle
Ot-ağaç sıfır traşlı
nereye gidersen git
Güneyden Kuzeye
birleşir caddeler
avenüyle (4)
Doğudan-Batıya uzanan sokaklar
silme «strit» (5)
(Mimarların işine bak!)
aralarında mübarek
evler dikine dikine
gidiyor
göklere yıldızlara
aya dek
kimi taaa uzaya varıyor.
Yanki taban tepmez
kolayını bilir
liftler türlü türlü:
normal, ekspres, hizmet...

Saat 7 insanlar denizi met
saat 17 de cezir
Mekanik gıcırdıyor
ziller kornalar
insanlar sessiz
itişme-kakışma yok
ne de «n'oluyoruz hey!»
salt ciklet şıpırtısı
zaman zaman yavaşlar
ve açılır ağızlar:
Meyk money! [6]
Bakarsın bir anne
bluzunu aralar
bebeye süt verecek
eh, bebeye de pes!
emdiği süt
sanki nakit dolar
yaptığı iş
önemli bir business [7]
İşin bitti mi dinlen
hey gidi hey!
işte elektrik rüzgarı
kurudu ter-mer
yerin dibini özlemişsen
al sana bir sabvey [8]
gökyüzüne çıkacaksan
buyur:
eleveyter [9]
Dumanlar hizasında
koşuşuyor vagonlar
sürtünüyor sonra
gökdelenlerin tabanına
kuyruğunu bir Brooklyn köprüsüne
çıkarırlar
bir dalarlar yine
sıçan deliğine
Houdson'a
Gözlerin kamaştı
ama ondan da evvel
kulaklarının zarı delindi
bir daha: hoop!

Reklammış:

«EN İYİ KAHVE - YALNIZ MAXWELL
GOOD TO THE LAST DROP» (10)
Işıklı sesli reklamlar
geceyi deliyor
yanıyor ortalık
ne ışık, ne ışık!
Sağa bakanlar: vay anam vaaaay! diyor
Sola bakanlar: Vişşş anaaaay, bu ney, babalık?
Kardaşlar-omuzdaşlar
hey gidi hey!
Bakacak şey çok
şuydu, buydu...
al sana New-York, al sana Broadway
Nasılmış: How do you do?
New York muazzam
bir put gibi durur
Ama saygı duyup kasketçiğimizi çıkarmak
bizde ne gezer
Var halkımızda
kendine göre gurur
burjuvaya tepeden bakar
yan çizer.

Türkçesi : **GÜNEŞ BOZKAYA**

---

(1) Kolario : Tropikal çiçek.
(2) Vedado : Zenginlerin oturduğu lüks semt.
(3) Prado : Havana'nın Beyoğlu'na benzeyen büyük caddesi.
(4) Avenü : Bulvar.
(5) Strit : Sokak.
(6) Meyk money : Para kazanmaya bak.
(7) Business : İş.
(8) Sabvey : Yeraltı treni.
(9) Eleveyter : Büyük asansör.
(10) Good to the last drop : Son damlasına kadar nefis.

tarihsel konumu içinde faşizm

KEMAL TUNÇ

Tarihin materyalist açıklanışı; çeşitli üretim biçimlerinin zorunlu sıralanışının etkisiyle belli ve gelişen bir nitelik göstererek canlı türler içinde varlığını en iyi koruyan insan toplumunun üretimini ve üretimde sınıfların yer alışını temel alan çözümleme ve birleştirme yöntemlerini de beraberinde getirmiştir. **Üretim yaptığı ve üretimini geliştirdiği sürece tarih yapan, insan toplumu; oluşturduğu tarihin — ilkel komünal biçimde üretimi ayrı tutulacak olursa — her aşamasında, yani her üretim biçiminde sömürülen ve sömüren diye ilişki ve konum olarak bünyelerinde birbirlerine karşı uzlaşmaz çelişkiler barındıran belirgin iki sınıfı bağrında taşımıştır.**

Her şey doğar, uygun koşullar altında gelişir ve olgunluk sürecini tamamladıktan sonra yerini en yeniye ve gelişmeye, en dinamik biçimde yönelene bırakarak ölür. Diyalektik düşünüşün bu ana ilkesine uyumlu olarak, sömüren ve sömürülen sınıflar; ortaya çıkmışlar, gelişmişler ve uzlaşmaz çelişkiler duvarını parçalayarak yeni nitelik ve niceliklerde ortaya çıkmışlardır. Sömürülen sınıf ve onun, hayatı sürekli ve olanaklı kılan üretimi var olmaksızın, sömüren sınıf; birbirlerine karşılıklı olarak neden ve sonuç ilişkileri içinde bağlı bulunuşlarından ötürü var olamamıştır. Kireçten kabuk içersinde, yumurtanın akı ve sarısı kadar diyalektik bir bütün oluşturan bu iki sınıf aralarındaki çatışmalarla toplum tarihini yapmışlardır. Bu tarihi yapışta, ara sınıfların da kaçınılmaz olarak belirli bir mevzileniş biçimleri ve rolleri olmuştur. Fakat, tarihi **yönlendirmekteki belirleyici rol; tarihin o kesiti içerisinde var olan üretim biçimine damgasını vuran, uzlaşmaz nitelikte ilişkilerle birbirine bağlı bu iki sınıftır.** Sınıfsız ilkel komünal toplumdan sonra, köleci feodal

ve kapitalist toplumlarda sömüren sınıf, egemenliğini ekonomik gücüne dayamış; kendi çıkarları doğrultusunda yasalarla mülkiyet anlayışı getirmiş, yönetim ve denetimi kendi devleti eliyle yürütmüştür. Ana üretim gücü olan insanın üretim araçlarını ve tüm üretim sürecini maddi temelini teknikle yenilemesi sonucu, üretim ilişkileriyle kendini doğuran üretim biçimini kösteklemesi anından itibaren toplumun bünyesinde bunalımlar başgöstermiş, sınıf olarak egemen olanın iktidarı kaybetme kaygısı doğmuş, gün be gün hayatı yeniden ürettiği halde sömürülen sınıf gerek iç ve gerekse dış etkilerle örgütlenme ve üretim sürecini nitelik değişikliğine uğratma eylemini hızlandırmıştır. Tarihin akışını durduramayacağını açıkça görmesine rağmen sömüren sınıf, sömürülen sınıflara baskı ve terörü arttırmış, biraz daha fazla yaşayabilme olanağını sağlayacak çeşitli yolları denemiştir. «Amaca giden her yol meşrudur» ilkesini kendisine bayrak edinmiş, ölümünün yakın olduğu saatlerde en ilkel şiddeti uygulamakta karar kılmıştır.

İşte faşizm en genel anlamıyla **kapitalist toplumun sömürgen sınıfı olan burjuvazinin kendi sınıf egemenliği tehlikeye düşürüldüğünde; halka, daha çok kendi uzlaşmaz çelişiği olan proleteryaya, onun sınıf örgütüne, değişmez egemen olduğunu kabul ettirmek ve egemenliğini yeniden güçlendirmek üzere başvurduğu en ilkel ve en barbarca yöntemlerle silahlanmış, gözü dönmüş, kanlı dikta biçimi ve onun izlediği süreçtir.** Faşizm, kısaca burjuvazinin ve onun tekelci kesiminin can kaygusunun dile gelişidir. Egemenlik sandalyesi, sosyalist toplumu kurma amacı güden proletarya tarafından sarsılmıştır ya bir kez; artık, bu haddini bilmezlerin(!) ve onun aydın sözcülerinin kökü kurutulmalıdır. Georgi Dimitrov ve Maurice Thorez tarafından zincirinden boşanmış bir dikta diye tanımlanan faşizm, çeliştiği ana sınıf olan proletarya ve onun müttefikleri olan diğer halk sınıflarına terör silahıyla saldırır. **Faşizmin ayırıcı niteliği, gözü kanlanmış bir biçimde saldırgan oluşu, ölümünün yakın olduğunu bilen bir burjuvazi ve orta sınıf tarafından tesis edilmiş oluşudur.**

Konumuza sınıfsal açıdan bakmadan önce tarihi gelişim süreci içerisinde faşizmi ve onun göründüğü başlıca kimlikleri tanıtacak ve doktriner tezlerinin ilk kez kimler tarafından, hangi ekonomik koşullar altında atıldığını ortaya koyacağız. Hangi nedenlerden ötürü insanî öze bu denli ters düşen faşist diktalar belli yıllar yaşayabildiler ve yaşıyorlar, yüzbinlerle ifade edilecek insanın canına kıydılar ve kıyıyorlar? Neleri, kimleri ana güç, neleri ve kimleri yandaş güç olarak gördüler? Bunları incelemeye çalışacağız.

Fransa'da burçuvazinin aristokrasiye başkaldırmasının ifadesi olan 1789 devrimi sonrasında, uygun bir ekonomik taban üzerinde felsefede ve siyasi düşünüşte yeniden keskin bir kutuplaşma ve çatışma başladı.

19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyıl başlarında sanayi devrimi hızlı bir gelişme gösterdi. Çalışma koşullarının ağırlığı, mülksüzleşme ve proleterleşme sürecini hızlandırdı. 1870 yıllarında Fransa Almanyayla yaptığı savaşta yenildi ve 1875'de değişen toplumun geçici statik bünyesi parçalanarak üçüncü kez cumhuriyet kuruldu. Cumhuriyetin gelişi, proletaryanın ve burjuvazinin kutuplaşmasını kökten çözümlemekten uzaktı. Gelişen devrimci hareket karşısında karşı - devrim de militan bir nitelikte örgütlenmesini hızlandırdı. 1899'da ACTION FRANÇAISE isimli bir gazeteyi ana yayın organı olarak çıkarmaya başlayan karşı devrim, anti - demokrat, milliyetçi (!) ve ortodoks özleri bünyesinde birleştiren bir hükümet darbesi düzenledi. Herşeye karşın kurulu düzen genel grevlerle tehdit ediliyordu. Ekonomik ve siyasal kutuplaşma iki kıvılcımla tutuştu: General Boulanger ve Yüzbaşı Dreyfus olayları. Zayıf bir cumhuriyetçi olan Boulanger cumhuriyete karşı kullanıldı. Yahudi asıllı kurmay yüzbaşı olan Dreyfus 1894'de Alman casusu olmakla suçlandı ve sürgün edildi. Ülke içinde bir Yahudi düşmanlığı (anti-semitizm) geliştiren karşı - devrim bu olayı fırsat bildi. Ülkede milliyetçi tutku ve sosyalizm düşmanlığı alabildiğine derinleştirildi. İşte Fransa'daki bu karşı devrim hareketi «Action Française» olarak bilinir. «Action Française» KRALIN SAVAŞÇILARI isimli mavi gömlekli milis örgütleri kurdu. Faşist ve Nazist harekete hem kuramsal ve hem de uygulama alanında ilk ve ana örnek olan bu hareket başarılı olamamış, ancak kralın savaşçıları ile İtalyan faşistlerine KARA GÖMLEKLİLER ve Alman Nazist'lerine SS ve SA milis örgütlerini kurma fikri vermiştir.

Kuramsal alanda ve uygulama alanında, sosyalist gelişmelerin önünde tüm karşı devrimci güçleri birleştirme amacı güden, üst ve orta sınıfların cephe birliğini gerçekleştiren bu hareket; **aşırı dinci, aşırı milliyetçi ,anti - demokrat** ve **militarist** bir kimliğe bürünmüştür. Sistemli ve tutarlı bir doktrinden sürekli yoksun kalışıyla, **egemen sınıf çıkarına terörü yalın bir silah olarak üretici sınıflara uygulayışıyla tipik bir FAŞİST harekettir, Action Française.**

İlk kez Nasyonal - Sosyalizm (!) anlayışını, Action Française hareketinin kuramcılarından Maurice Barres ve George Sorel getirmişler, sosyalizmin eşitlik anlayışını bir amaç değil, milli güç ve üstünlüğü sağlayan bir araç olarak kullanmayı önermişlerdir. Tabii ki bu milli güç ve üstünlük, özünde burjuvazinin sınıf olarak güçlü ve üstün olmasını sağlamıştı. Sosyalizm kelimesinin kullanılışındaki gerçek amaç üreten sınıflar tarafından sosyalizmin kitleleri saran bir şekilde benimsenmesidir. Bu tutum «Sosyalizmle Nasyonalizm birbirlerinin tamamlayıcısıdır» ve «Sosyalizm güçlü bir milliyetçiliğin yardımcısı veya aracı olabilir» sözleriyle dile getirilmiştir. **Halkın üreten sınıflarını nasyonal kelimesinin ardına sosyalizm kelimesini getirmek ve yalnız programda kalan sosyalist**

eşitlik sloganı **kullanmak yoluyla demagogca aldatmaya girişen zavallı bir oportünizmin dile getirilişidir bu.** Aynı oportünizmin batağına saplanışı, Sorel'in «Her devletin kendi ihtiyaçlarına göre, kendine özgü br sosyalizmi olacaktır... Bu yolda zora başvurmak başlıca yöntem olmalıdır.» gibi tezlerinde apaçık görürüz. Bu oportünizm hızla ara sınıfları kendine çekmiştir. **Belli bir sınıfın üstünlüğünden yana olmayıp, hangi sınıf güçlülüğünü, üstünlüğünü ortaya koyarsa o sınıftan yana oluş diye tanımlanabilecek olan DİNAMİK EŞİTSİZLİK görüşü kendine bayrak edinmiş olan küçük burjuvazi zora başvurarak geçici başarılar elde eden karşı devrime çoğu kez yandaş olmuştur.**

Birinci emperyalist evren savaşından sonra Avrupa ulusları tam bir sosyal kargaşalık içindeydiler. Savaş sonrası döneminin sıkıntılı ekonomik ve sosyal koşulları içinde, sosyalist düşünce ve eylem hızla gelişiyordu. İşçiler iş federasyonları halinde bütün çalışan kitleyi içlerine alacak şekilde örgütleniyorlardı. Aşırı sosyalist gösteriler, genel grevler fabrika işgalleri günlük olaylar halini almıştı. Sosyalist milletvekillerinin sayısı gün geçtikçe artıyordu. İşte bu koşullar altında İtalya'da sosyalist devrim korkusu gitgide büyüdü ve her türlü sol gelişmeye karşı burjuvazi karşı devrimi örgütledi ve geliştirdi. Benito Mussolini ilk FAŞO olan Milano Faşo'sunu kurdu. Büyük yerleşme merkezlerinde büyüklü küçüklü sanayiciler, serbest meslek sahipleri, milliyetçi öğrenciler, köy çiftlik sahipleri; kısaca, sosyalist düzeni can ve mal düşmanı olarak gören herkes karşı devrim hareketine katıldı. Orta ve üst sınıfların işçilere karşı koalisyonu kısa zamanda güçlendi. KARAGÖMLEKLİLER Roma'ya yürüdü. Artık politik iktidar karagömleklilerin ellerindeydi. 1923'de Mussolini, felsefe profesörü Giovanni Gentile'i faşist doktrini derleme ve faşist devletin eğitim programını hazırlamakla görevlendirdi. Derlenen program bugün hala canlılığını saklı tutar.

Faşist doktrinin diğer bir derleme çabası da Benito Mussolini tarafından gösterilmiş ve İtalyan Ansiklopedisinde faşizm, kişi olarak Mussolini tarafından kendi cümleleriyle şöyle yazılmıştır :

> «Faşizm, toplumsal hayatın geleceğe doğru gidişinde, ileri hareketlerin genel hatlarını çizmek ve ötesini tecrübenin vereceği neticelere bırakmaksızın tayin etmek prensibindedir. Bu bakımdan faşizm, durmak bilmeyen bir devrimdir...»
> «Faşist anlayış bir devlet endüvidüalizm (bireycilik)idir. **Faşist için her şey devlet içindir; devlet dışında insani ve manevi hiç bir şey yoktur...** Devlet dışında ne bireyler, ne de siyasal partiler, sendikalar, dernekler gibi gruplar vardır. Onun için faşizm sınıflar mücadelesinde tarihsel hareketi sertleştiren, **sınıfları bir tek ekonomik ve moral rea-**

litede **birleştirici devlet ünitesinden haberi olmayan sosyalizmin karşısındadır.** Bunun için işçi sendikalizmine karşıdır. Fakat düzenleyici bir devlet içinde, sosyalist hareketin gerçek gereklerini faşizm tanımak ister; onları devlet ünitesinde anlamış çıkarların korparatif sisteminde değerlendirir.»

«**Faşizm sınıf çıkarlarını devlet birliğinde birleştiren korporasyonlar sistemine kıymet verir**... Bireyler çıkar guruplarına göre sınıflar halindedirler. Fakat her şeyden önce, her şeyin üstünde bir devlet gelir. O, çoğunluğu teşkil eden bireylerin toplamı sayılan bir hayal değildir. Bunun için **başkalarının anladığı anlamda, genel anlamda demokarsiye karşıdır.** Aslında ise faşizm, demokrasinin duru şeklidir... Liberalizm birey çıkarına, devleti reddediyordu Bu yüzden **liberalizme karşı olan faşizm,** bireyin gerçek realitesini belirten devleti yüceltmektedir... Özetle faşizm, yalnız kanun çıkarıcı ve kurum kurucu değil, aynı zamanda moral hayatın terbiyecisi ve harekete getiricisidir. Bu amaçla disiplini ve ruhların içine inerek orada muhalefetsiz hüküm sürecek otoriteyi gerekli bulur.»

Faşist Mussolini'nin korporasyon düzeni uyarınca İtalya'da bütün işçi ve işverenlerin korporasyonlar şeklinde örgütlenmesi öngörülmüştü. 1928'de çıkarılan bir yasayla, mecliste meslek guruplarını temsil edecek kişilerin, ilgili meslek sahipleri tarafından seçilmesi kararlaştırıldı. Ancak ekonomik bunalımlar korporasyonların kurulup gelişmesini engellemiş ve korporasyonlar ancak 1934'de kurulabilmişti. **Korporasyonlar faşist doktrinin örgütsel özünü belirler.** Faşizmde işçi ve işveren özel çıkar gurupları olarak görülmezler. Bir yazarımız faşizmi açıklarken «Faşistlere göre, işçisiz kapitalist ve kapitalistsiz işçi olamaz. Sosyalist devlet de, liberalist devlet de sınıf devletleridir; Birinde her hak işçi sınıfının, diğerinde ise kapitalist sınıfın elindedir. Doğrusu ise, birbirini tamamlayan bu iki unsurun devlet tarafından barıştırılmasıdır. Sınıf kavgalarını giderecek uzlaşmalar onlara göre, ancak örgütlenmiş işçi ve işveren korporasyonları arasında devlet denetim ve aracılığıyla yapılabilir.» diyor.

Ekonominin çok çeşitli dallarında örgütlenmiş olan korporasyonlar daha sonra devlet korporasyonlar bakanlığına bağlandı. Dörtyüz kişilik bir korporasyonlar meclisi kuruldu. Hükümetin tam anlamıyla danışma organı durumuna getirilen meclis, korporasyonların içinde proletarya ve burjuvaziyi devletin avuç içi denetimine sokmuş sınıf çatışmasını hafifletip sosyalist gelişmeyi frenlemeye çalışmıştır. Faşizmin en belli başlı kuramcısı olan Mussolini, halkı kendi iradesini kullanarak kahramanca

kararlar alamayacak kadar aciz görür ve halkın hiçbir zaman kendi kendine egemen olamayacağını söyler. Ona göre «Halkın egemen olduğu temsilî sistemlerde, önemli anlarda halkın elinden mukavva tacı çekilip alınır ve ona savaşın bütün meçhullerine doğru yürümesi emredilir. Ancak zararsız olduğu zamanlarda egemenlik halka teslim edilir.» Bazı fakültelere, örneğin felsefe bölümüne kız öğrencilerin devamını yasaklamak v.b. gibi tutumuyla cins eşitsizliğinden yana olduğunu da gösteren İtalya'da faşist karşı devrim, kendi kuramcısının ağzından şöyle konuşur «**Savaş emperyalizmin aracı, emperyalizm hayatın ölümsüz değişmeyen tek yasasıdır. İnsanlığı yalnız savaş asilleştirebilir. Diğer bütün sorunlar, hiçbir zaman bireyi savaş gibi, hayat ya da ölüm hakkında bir karara yöneltmeyen bayağı sorunlardır.**»

Şimdi de gelelim Alman nazizminin tarihsel köklerine. Nazizmin kuramsal kökleri Hegel, Nietzsche, Shopenhauer ve Savigny gibi kimselerce felsefi alanda atılmıştı. Diyalektik çözümleme yöntemini düşün hayatına kılavuz edinmiş kişi için bu felsefî gelişmeyi kaçınılmaz kılan ekonomik koşullar vardır. Bireyci dünya görüşünün emperyalist aşamaya doğru gelişen sermayenin artan bir biçimde tekellerde toplanışı, kapitalist üretim biçimi ile Avrupa içine tesis edilmeye çalışılışı ve halk sınıflarının hızlanan proleterleşme sürec, gerçek idealist burjuva felsefesinin yenilenmesini gerektiriyordu. Emperyalist tekeller arası pazar bunalımının düğüm noktası olan birinci emperyalist evren savaşından hemen sonra ekonomik, sosyal ve siyasal olaylar, hem devrimci ama hem de karşı devrimci fikirlerin gelişmesini hızlandırdı.

Almanya bu savaştan kesinkes yenik çıkmıştı. 9/Kasım/1918 devrimi ile Alman İmparatorluğu tarihin derinliklerine karıştı. Kurulu partiler içinde en güçlü parti Alman Sosyal Demokrat Partisi idi. Zamanın Sosyal Demokrat lideri Karl Kautsky ve Schidemann komünist ya da burjuva demokratik bir düzen kurma konusunda hareketsiz kaldılar. En sonunda 1919'da Schidemann partili diğer üyelere haber vermeksizin cumhuriyeti ilân etti. Wiemar cumhuriyeti komünist düzenin hemen eşiğinden dönülmek üzere kurulmuş oldu. 1919'da Alman Sosyal Demokrat Partisinin gerçek Marksistleri olan, bolşevik çizgiye yakın bir çizgi izleyen ve Spartakistler adıyla anılan Karl Liebneckth ve Rosa Luxemburg gurubunun 1919 Berlin devrim denemesi başarısızlıkla sonuçlandı. Yine de komünistler bir ara Münih'i ellerine geçirip Sovyet Cumhuriyetini ilân edecek kadar güçlü idiler. Almanya'da sosyalist hareketin, endüstriyel kapitalizmin gelişmesine paralel olarak açılıp genişlediğini görürüz. Ancak o dönemin egemen sınıfı ve onun sözcüsü Bismarck'ın anti-sosyalist kimliği yüzünden, sosyalist hareket sürekli baskı altında idi. Revizyonizmin tutsağı olmasına rağmen, Sosyal Demokrat Partinin ve onun güdümündeki Wiemar cumhuriyetinin hazırladığı koşullar içinde sosyalist potansiyel

patlama eğilimi gösterdi. Devrim ve onun getireceklerini yakınen izleyen karşı devrim, Hitler'in örgütlediği Nazist hareketle hızlı bir güçlenme gösterdi. Enternasyonalin izlediği sosyal şöven politika (Marksizmin, ulusların kaderlerini tayin ilkesi konusunda; özünde proletarya değil burjuvazi çıkarına göre izlenen politika) ve revizyonist çizgi (Marksizmin yeniden gözden geçirilip bazı tezlerinin yenilenmesini savunan Marksizmden sapmış çizgi) 1921'de Alman Nasyonal Sosyalist (!) İşçi Partisinin kurulmasına engel olamadı. Naziler kahverengi gömlekleriyle ve 20. yüzyıla kadar insanlığın tanımamış olduğu şiddette provokatör nitelikleriyle ün (!) salmış SS milis örgütünü kurup geliştirdiler. Karşı devrim boş durmuyordu. Nazist hareket, burjuvazi ve onun sınıf egemenliğinin geçerli olduğu; artık emperyalist aşamaya ulaşmış kapitalist üretim biçiminin, proletarya tarafından alt üst edilmesine çok yakınken ortaya çıktı ve burjuvazinin can kaygusunu dile getirdi. 1923'de Naziler Münih'te başarısız bir hükümet darbesi hazırladılar. Hitler hapsedildi, parti bir süre için kapatıldı, fakat sonra yeniden açıldı.

1929 Dünya kapitalist bunalımı, Almanya'ya çok şiddetli ekonomik nöbet dönemleri yaşattı. Derin bir enflasyon işsiz sayısını 5 milyona çıkarttı. Bu dönem hem komünist ve hem de nazistlerin gelişmesine yol açtı. Tarih; devrime bu denli yatkın koşulların değerlendirmeme günahını, aktif ve özlü bir tutarlı politika izlemeyen Alman komünist örgütlerinde görür. Komünist harekete baskın çıkan nazist hareketin lideri Hitler 1933'de şansölye seçildi. Diğer bütün partiler kapatılarak tek partili yönetime girildi. Böylece «...karşı devrimci fikirlerin pek çoğunu en aşırı dereceleriyle eyleme koyan, tarihin en aşırı sağcı düzeni uygulamaya girmiş oldu.»

Nazizmin kuramsal özü, Heinrich von Treitschke'ye kadar dayanır. 19. yüzyılda yaşayan bu idealist filozofa göre **«Hak kuvvetle elde edilir, anlaşmalarla değil... Devlet kudret demektir ve kudretini ordusundan alır. Devlet içerde ve dışarda sert, terörist olmalıdır. Savaş, devletler arasında tek yapıcı güç ve tek hukuktur. Savaş ortadan kaldırılamaz. Ebedi barış hayaldir. Bu durumda içte baskı kullanmak ve dışta savaşı kaçınılmaz bulmak gerekmektedir. Savaş haklıdır, yararlıdır; barış devreleri, ruhsuz, dejenere devirlerdir. İnsanlara fedakarlığı savaş ahlakı öğetir. Savaş ayrıca insanlığı bencillik, kadınca zayıflık ve materyalizmin tehlikelerinden (!) kurtarır. Savaş tanrısal bir erdemdir. Hem ahlâka, hem adalete uygundur. Asıl ahlaka aykırı olan devamlı barıştır. Savaş hasta insanlığın müthiş ilacıdır.»**

Ona göre devlet adamı ahlaki endişelere kapılmamalıdır. Amaç, araçları haklı kılar. Kuvvete başvurur ve savaş yöntemleriyle, emperyalist yayılma politikasının savunuculuğunu yapar. Devleti yücelttiği kadar, aşırı bir milliyetçi anlayışla ulusu da yücelten **Treitschke, halkın kendi**

tarihi ile milliyetçilik bilincine kavuşturulabileceğini önerir. Bunun için ulusun tarihi başarıları (!) yeni kuşaklara ezberletilmelidir. Körpe dimağlar aslı olmayan «Ulu Ulus» kavramlarıyla bulandırılmalıdır.

Nazizmin Yahudi düşmanlığının, kuramsal nedenleri ve bu düşmanlığın eyleme konuluş biçimleri ilk kez Eugen Duhring tarafından ortaya atılmıştır. Duhring'e göre Yahudilik, ırk, ahlak ,ve kültür sorunlarını deşen; kısaca sosyal dejenerasyona sebep olan bir kavimdi.

Sorunun özü, Yahudilerin toplumsal süreçlerinde ve içinde bulundukları ekonomik konumda yatıyordu. Tarihin iyice eski çağlarından, yani köleci toplum biçiminden 20. yüzyıl başlarına kadar Yahudiler yurtsuz gezmişler ve uluslaşma sürecine girememişlerdi. Bunun kaçınılmaz ekonomik nedenleri vardır elbette. Burada bu konuya girmeyeceğiz. Önceleri güçsüz olan Yahudiye karşı bu düşmanca tutum, karşıtını yaratmış ve Yahudiler Avrupa'da ve Dünya'da gezgin karakterde ticari kapitalin insanı olmuşlar, ticari sömürünün tüm inceliklerini öğrenmişlerdir. Bu yolla çok sayıda Yahudi multi-milyoneri ortaya çıkmıştır. **Üretmeyen fakat zenginleşen sermaye sınıfı ile, üreten fakat giderek yoksullaşan emekçi sınıfların arasında millilik tanımayan uzlaşmaz sınıf çelişkisi, halkın dikkatinin bu çelişkiden başka yöne doğru çekilmesiyle törpülenmeye çalışılmıştır.** Tarihin her döneminde bu böyle olmuştur. Toplumda artarak süregelen mülksüzleşme ve yoksulluğa neden olarak kendi uluslarının multi milyonerleri ve kapitalist sömürü çarkı değil... «...Hep şu namussuz Yahudiler» gösterilmişlerdir.

Toplum bünyesindeki belirleyici sınıf çelişkisini maskelemek için, toplumun tüm dikkati Yahudiliğe yöneltilmiş ve Yahudi düşmanllğı azdırılmıştır. Bir nazinin şaşmaz sloganı «Toplumun baş belası, anadan doğma spekülatör Yahudi ırkının kökü kurutulmalıdır.» olmuştur. İddia ettiği eylemin özü, «toplumun baş belası» «spekülatör»lerin ortadan kaldırılmasıyken, ufak bir şaşkınlık eseri Yahudi düşmanlığına dönüştürülmüştür, sanki Yahudiye taş çıkartacak kendi milliyetlerinin spekülatörleri noksanmış gibi. Durumu sağlıklı değerlendiren bir devrimci için, bu ırkçı sloganın altında; kapitalist sömürü çarkına karşı başkaldıracak gücü kendinde bulabilen emekçi sınıfın, bu baş kaldırma eyleminde gözettiği hedefi saptırma isteğini görmek olanaklıdır.

Nazizmin uygulamada liderliğini yapan ve bugün hemen hemen tüm dünyanın «kaçık» diye nitelediği Adolf Hitler ise, birtakım filozofların düşüncelerini daha edebi, daha mistik, ve süslü deyişlerle sloganlaştırarak halka aktarmıştır. Marksizmi Yahudiliğin bir mezhebi olarak görecek kadar gözü kör ve gerçeklerden uzak olan ve bu gerçeği (!) halka kanıtlayacak kadar da sermaye sınıfının uşaklığını yapan Hitler, tarihin tanıdığı en aşırı milliyetçi, en karşı devrimci hareketi yönetir-

ken şöyle diyordu: «Almanlar birleşmeli, ülkeleri yetmezse yeni hayat sahaları aramalı, bu yolda da sabanları kılıç olmalı...» «Kazanılacak savaş ganimetleri gelecek nesillerin günlük ekmeği olacaktır.»

Ona göre, tam anlamıyla asalak bir kavim olan Yahudi kavmine karşı «tanrının dünyasını» savunma görevi kendine verilmişti. İktidara gelince bilindiği gibi Nürenberg şartını ilan edip, önce Yahudileri mülksüzleştirme, sonra da toplama kamplarında yok etme yolunu tutarak bu tanrısal görevini ne kadar ciddiye aldığını gösterdi, toplama kamplarını seri çalışan modern (!) insan mezbahaları şeklinde örgütlendirdi.

Alman ulusunu sermaye sınıfının çıkarlarını maskelemeye çok elverişli bir biçimde yeryüzünün en üstün ırkı olarak gösterdi. Alman işçilerinin Nasyonal Sosyalist İşçi Partisine üye olmalarını, başkaldırıcı ve başıbozuk değil, Alman ulusunun bireyine yakışır biçimde soylu ve düşmana (Alman olmayan her ulus hele Yahudiler onlarca düşmandı) karşı dövüşken ruhlu olmalarını öğütledi. Onun Alman proletaryası içinde belli bir kesimi soylu ve üstün Alman ırkının bireyleri olarak değerlendirdiğini biliyoruz. Bu vatandaşların sınıfları gereği içinde bulunduğu bozuk ekonomik ve sağlık durumu; onu, soylu Alman ırkını biraz daha 'ıslah etme' düşüncesine götürmüştü. Uygarlığı koruma ve yeni bir uygarlık yaratarak onu sürdürme gibi görevler ancak üstün Alman ırkı tarafından yerine getirilecekti. **Yalnızca hayvan ırkları değil, insan ırkları da saflaştırılabilirdi.** Öyleyse Alman devleti, bu zor görevi üstlenen Alman ırkını saflaştırmalıydı.

Yetenekli bir şefin (Führer) çoğunluk oyuna ihtiyaç duymaksızın bütün yasama yönetim ve yargı fonksiyonlarını yerine getirebileceğini savunan ve göstermeğe kalkışan Hitler, siyasal hak ve görev eşitliğine karşı oluşu, kadını kilise (Kirche), mutfak (Kuche) ve çocuk (Kinder) ile sınırlayan eski «3 K» prensibini benimseyişiyle; idealist felsefenin biçimlendirdiği insan tipinin, güncel uygulamada en olgun örneği olmuş ve bu örnekliğini doktrin tanımayan kaçıklığa kadar vardırmıştır.

Buraya kadar faşist doktrinin (doktrin denebilirse eğer) nerelerden ve hangi sosyal olaylardan kök aldığını, belli başlı kuramcı ve uygulayınilince, tarihi anlamı içerisinde İtalyan faşizminin yanısıra, genel anlamıyla karşı devrimin iyice derinleştiği diktaların tümünü anlıyoruz. Bugün artık, Alman nazizmi, Ispanyol falangizmi, Endonezya karşı devrimi, Yunan cuntası, Şili karşı devrimi tüm olarak faşizm kategorisine alınarak çözümleme yapılmaktadır.

Faşizmin bu kısa tarihçesinden sonra, kendine temel aldığı güçleri ve ekonomik bünyesinin ne olduğunu görelim. Günümüzde faşizm decılarının; doğayı, toplumu kavrama. açıklama ve değiştirme konusundaki

görüşlerinin neler olduğunu öğrendik. **Tarihi, materyalist kavrayışın ana tezlerinden biri, bütün tarihin sınıf çatışmaları tarihi olduğunu öngören tezdir.** Faşizmin her türlüsü de kaçınılmaz olarak belli bir ekonomik ve sınıfsal tabana maliktir. **Zincirinden boşanmış böyle bir karşı devrimin ortaya çıkışının belirleyici nedeni, sosyalist düşünüşün işçi sınıfı ve halkın diğer sınıfları tarafından giderek artan bir şekilde benimsenmesi, sosyalist anlayış çizgisinde örgütlenmesi, burjuvazinin sınıf egemenliğinin alaşağı edilmesinin yakın oluşudur.**

Güttüğü amaçlar ve kullandığı yöntemler, tüm olarak insanlık dışı öz taşımasına rağmen **faşizmin belli bir ülkede yaşayabilmesinin ve uygulanabilmesinin nedeni; egemen sınıf ve orta sınıflar koalisyonuna dayalı bir sınıfsal temele sahib oluşudur.** Üretim araçlarının özel mülkiyetten çıkarılıp toplumsal mülkiyete alınmasını öngören sosyalizmin, bu mülkiyet anlayışı halka, halen egemen olan fakat çok yakın bir gelecekte egemenliğini kaybetme tehlikesini yaşayan sınıf tarafından çarpıtılarak anlatılır. Sosyalizmin karşısına, sınırsız bir karşı propaganda ve insanlık dışı terör ile çıkılır. Bağnaz bir mülkiyet anlayışına malik olan orta sınıflara; kişinin nesi var nesi yok, kundurasından kadına kadar tüm malını ,herkesin malı durumuna düşürecek bir toplum biçiminin eşiğinde oldukları ve bu biçimi reddetmek üzere kurulu milis örgütlerine girmeleri öğütlenir. Tüm devrimci örgütler ve onların kadroları dağıtılır, her türlü yayın (kendilerinin yayını dışında) toplatılır, sudan bahanelerle birçok devrimci kurşunlanır ya da ölüm cezasına çarptırılır. Faşizm şuurlu değildir. O, muhakeme gücünden yoksun, tarihe karışmaya yakın kapitalizmin can çekişmesidir.

Endüstriyel kapitalizmi yaşamış, güçlü işçi sendikaları ve sosyalist örgütleri bağrında geliştirebilmiş bir toplumda **alttan tezgahlanan diye niteliyebileceğimiz faşizm,** kutuplaşmış ve kendi örgütlerini geliştirmiş uzlaşmaz sınıflar arasında yalpa yapan orta sınıfın kesinkes desteğini sağlamak zorundadır. Hatta işçi sınıfı ve yoksullaşmış diğer halk sınıflarının belli kesimlerini bile kendi safına almaya çalışır. Bu konuda geçmiş dönemde belirli ölüçlerde başarılı da olmuştur. Alman Nazi partisi programında büyük sermayeye karşı tutum almasına rağmen bu yalnızca kağıtta kalmış, uygulamada durum tamamen burjuvazi çıkarına gelişmiş ve nazist hareket tekelci burjuvaziden ve büyük toprak sahiplerinden büyük yardımlar almıştır. 1930'lar Almanya'sının Bennstein-Krupp-Thrsen firmaları Nazi partisine 1930'da 1 milyon, 1932'de 3 milyon mark bağışlamıştır. Milis örgütlerine kadro sağlayan orta sınıfa, üst sınıf aleyhinde verilen tavizler tamamiyle sözde kalmıştır. Programlarda frenlenmesi öngörülen büyük sermaye frenlenmediği gibi «Büyük sermaye devlet kontrolündedir» gibi bir aldatmacayla da sosyalizmin getireceği

tehlikeler törpülenmek istenmiştir. Aynı zamanda işçi sınıfının ekonomik anlamda örgütleri olan sendikalar da devlet denetimi altına alınarak, genel grev silahı işçinin elinden alınmıştır. Geriye yatırım sahalarını belirlemek kalmıştır. Artık rizikolardan arıtılmış büyük sermaye, yasalarla belirlenmiş olarak yatırım ve kâr garantisiyle gelişip daha da güçlenebilecektir.

Emperyalist dönemde savaş ekonomisi ise orta sınıfın küçük sermayesinden çok büyük sermayenin bunalan sürümünü arttırmaya yarar.

İkinci türden, yani **üstten tezgahlanan diyebileceğimiz faşizmin** gelişi ise daha çok geri bıraktırılmış ülkelerde gözükmüştür. Emperyalist tekellerin açık pazarı durumuna gelmiş bu geri bıraktırılmış ülkelerde; kapitalizmin ölümünü hazırlayabilecek güçlü bir sosyalist hareket, (ekonomik baltalamalar, toplantı ve grev kısıtlamaları, devrimci örgütlere ajan porvokatör sızdırma, yozlaştırılmış bir sosyal demokrat parti ve sarı sendikalar aracılığıyla pasifikasyon politikası uygulama, gibi yöntemlerle) sindirilemiyorsa kendini gösterir. Geri bıraktırılmış ülkeyi sömürü alanı olarak alan emperyalist tekeller CIA ve Pentagon gibi militarist ve politik güçlerle askeri darbeler tezgahlıyarak bu ülkelerde yönetimin el değiştirmesini sağlarlar. Devrimci güçlere karşı, denetim araçları her zaman uyanık tutularak, yüzyılımızın kaldıramayacağı cinsten bir terör kampanyası açılır. Kitlelerin pasifikasyonu için, gerçekleştirilmeyecek olan sarı reformlar getirilir.

Faşizm kısaca, **açık faşizm** (yani anti parlamenter, militarist) ve, **kapalıfaşizm** (görünürde parlamenter fakat özünde yine açık faşizme özdeş) şeklinde iki veche ile gözükmüştür. Tarih daima ileri doğru gelişmiştir ve gelişiyor. **İddia edildiğinin tam tersine tarih olayların tekrarlanmasından ibaret değildir.** Her yeni gün faşizme yeni bir yöntem ve yeni saldırganlık niteliği sağlayabilir. **Her şeyin karşıtını doğuracağı ilkesine uygun olarak, «ne denli saldırgan olursa olsun» faşizmin hakkından onun terörüne uğrayanlar gelecektir.** Geçmiş deneyler üreten sınıfa yeni yeni dersler kazandırmakta ve onu eğitmektedir.

Yakın tarihe kadar faşizmin insanlık dışı tutumuna göğüs geren halklar, tutarlı bir halk cephesi politikasıyla faşizmi sindirebilmiş ve sömürüden uzak aydınlık cumhuriyetler kurabilmişlerdir. **Önce örgütlenmeksizin birleşik halk cephesi sözleri ortaya atılmış, halkın çeşitli partileri faşizme karşı durmaya çağrılmıştır. Bu dağınık örgütlenişin hakkından gelen faşizmin yine kendisi, halk için eğitmen rolü oynamış; işçi sınıfının felsefesini benimseyerek akılcı üretimi ve üleşimi esas almış bir örgütün önderliği yokken birleşik halk cephesinin akim kalacağını göstermiştir.**

Bu sentezler geçmiş dönemde, çeşitli halkların faşizme karşı duruşlarının nasıl olduğu üzerinde bir fikir veriyor. Fakat insanlığın gelecek tarihinin neler getireceği düşündürücüdür. Bugün emperyalizmin elinde sömürme aracı olarak gizli ekonomik ve politik işgal yöntemi var. Ancak **emperyalizm pazar yetmezliği ya da pazarlarına açılan beslenme damarlarının, hakkını arayan geri bıraktırılmış ülke halklarının güçlü derinişi sonunda enfraktüs illetine yakalanırsa, faşizm denilen trinitrine dört elle sarılacaktır.**

(Geri bıraktırılmış ülkelerde faşizmin tezgahlanış biçimleri üzerinde daha ayrıntılı olarak başka bir yazıda duracağız.)

abd - aet ilişkileri - I

MURAT AKÇAM

Emperyalist sistem günümüzde genel bunalımlarının üçüncü ve son dönemini yaşamaktadır. Bu dönem ana özellikleriyle II. Paylaşım savaşının bitişinden hemen sonra başlamakta, günümüzde de bütün şiddetiyle sürmektedir.

Birinci genel bunalım döneminin başlangıcı kapitalist sistemin serbest rekabetçi aşamadan, tekelci aşamaya geçtiği 19. Yüzyıl sonlarına rastlamaktadır. Tekelci dönemle birlikte, sermaye temerküzünün yol açtığı aşırı üretim, o anki bölüşümü içinde pazarların emperyalistlerin ihtiyaçlarını karşılayamaz hale gelmesine yol açmıştır. Yetmezliğin 1910 lardan sonra had safhaya çıkması, emperyalistler arası çelişkileri keskinleştirmiş ve 1914'de pazarların yeniden paylaşılması amacıyla savaş başlamıştır. Dünyada, o dönemde sosyalist bir sistemin veya sadece sosyalist bir ülkenin var olmaması da savaşı kolaylaştırmıştır. **Yani kapitalit üretimin durmadan artma özelliği ile pazarların sınırlılığı arasındaki çelişkiyi çözmenin en kestirme v e en sağlam yolu o dönemde savaş olmuştur.**

I. Emperyalist paylaşım savaşı, kapitalizmin bu çelişkisini geçici olarak çözdü. Kapitalist pazarlar İngiltere, Fransa ve İtalya lehine bölüşüldü. Almanya önemli pazar kaybına uğradı. Bu savaş iki büyük imparatorluğun yıkılmasına yol açarak bunların galip devletlerin pazarları olmasını sağladı. Bu imparatorluklar Osmanlı İmparatorluğu ile Avusturya - Macaristan imparatorluğuydu. Kapitalizm yeni pazar paylaşımıyla ömrünü uzatmıştı, ama Sovyetler Birliğinin kuruluşu önlenemedi, artık dünyanın altıda biri sosyalistti...

Ardından, tüm kapitalist sistemi temelinden sarsan, hiç bir kapitalist ülkeye diğerine karşı somut üstünlük sağlamayan 1929 - 30 genel

kapitalist buhranı geldi. Kitleler bir kez daha kapitalizmin kendilerini sefilleştiren, ezen bir düzen olduğunu anladılar. Milyonlarca işçi işsiz kaldı. Kapitalizm bu buhrandan ancak kendi tabiatından gelen bazı nitelikleri sınırlayarak kurtulabildi. Keynes'in kapitalist buhranın çözümlenmesine iilşkin görüşleri yaygınlaştı. Kapitalist ekonomiye devlet müdahalesi meşrulaştırıldı. Yeni yatırımların finansmanı için kitlelerin tüketici eğilimleri kamçılandı. O dönemin etkin sloganı «Harca yine harca» idi. Talebin artması demek olan bu yüksek harcamalar sayesinde eksik tüketim eğiliminin giderileceği umuluyordu. Oysa alınan bu tedbirler kısa dönemde etkili olmakla birlikte uzun dönemde kapitalist üretimin aşırı derecede artışını önleyemedi. Pazar darlığı sorunu, çok çeşitli biçimlerle de olsa yine emperyalistleri uğraştıran temel mesele haline gelmeye başladı. Bu dönemde Sovyetler Birliği'nin varlığı dolayısıyla emperyalistler pazar paylaşımında pek rahat davranamadılar. Ama Alman Finans kapitalinin Hitler liderliğinde azgınlaşması, benzeri eğilimlerin İtalya'da Mussolini liderliğinde ortaya çıkışı, Japonya'nın uzak doğuda diğer emperyalistleri umursamayan tavrı, ABD önderliğindeki diğer emperyalistlere ancak Sovyetler Birliğiyle anlaşarak bu azgın faşist eğilimlerin durdurulabileceğini gösterdi. II. Emperyalist paylaşım savaşı sonunda Almanya, İtalya ve Japonya kanadı yenildi. Kapitalist Blok, I. Paylaşım savaşında olduğu gibi, II. den de pazar kaybıyla çıktı. Daha önce sadece Sovyetler Birliği tarafından temsil edilen işçi sınıfı iktidarı, Çin ve bir dizi doğu Avrupa ülkesindeki devrimlerden sonra koca bir sistem tarafından temsil edilmeye başladı. II. Paylaşım savaşı sonrasına emperyalizm, genel olarak, pazarlarının önemli bir bölümünü yitirmiş, ayrıca kendi pazarı durumundaki birçok geri bıraktırılmış ülkeye de bağımsızlık tohumlarını atmış olarak girdi. Artık emperyalizmi, üretimin gitgide artma eğilimiyle, pazarlarının darlığı arasındaki çelişkiden en fazla etkileneceği günler bekliyordu. **III. genel bunalım dönemi, bu çelişkinin en fazla keskinleştiği dönemdir.** II. emperyalist paylaşım savaşından, Sovyetler Birliğiyle anlaşması sayesinde galip çıkan ABD ve diğer batılı müttefikleri içinde, ABD, kapitalist sistemin tek hakimi olarak belirmiştir. Bu dönemde emperyalist sistemin politikası, ABD politikasıyla özdeşleşmiştir. Savaş sonunda ABD'nin üretim seviyesi, savaş öncesi üretim seviyesinin %50 si oranında artmıştır. Buna karşılık, Japonya, İngiltere ve Fransa'nın üretim seviyeleri savaş öncesi üretime nazaran azalmıştır. (1958 de ise İngiltere hariç, bütün büyük kapitalist ülkeler, savaş öncesinin 2-2, 5 misli yüksek bir üretim seviyesine ulaştılar. İngilterede artış %40 idi. Bunun nedeni sanayi dallarının tuttuğu yerdir. Dokuma, Kömür, Gemi-inşa tezgahları olarak sayılacak bu dallar, günümüzde bünyesel bir bunalım geçirmektedirler.)

II. Paylaşım savaşı sonrasında Dünyanın üçte birinin sosyalizme

geçmesi ve geri bıraktırılmış ülkelerdeki bir dizi kurtuluş savaşlarıyla iyice daralan kapitalist pazarın tesiriyle, yoğun üretimlerini eskisi kadar dış dünyaya satamayan ABD silah tröstleri, tekelci devlet mekanizmasını tamamiyle etki alanlarına alarak, içte askeri harcamaları körüklemişlerdir. Şöyle ki, «1925 te ABD bütçesi 3.063 milyon dolardı, bunun 600 milyonu silahlı kuvvetlerine ayrılmıştı. 1950 de bütün bütçe 39.606 milyona, askeri bütçe ise 13.176 milyona yükseliyordu. 1951 yılında ise askeri bütçe 13. 176 milyondan 22.700 milyon dolara fırladı. Fark 9.524 milyondu, halbuki milli bütçe sadece 4.452 milyon dolar artmıştı Ondan sonraki yıl askeri bütçe 44.485 milyonla aşağı yukarı iki misline çıkmıştı. Askeri harcamalar her seferinde bütün devlet giderlerinin %60 dan fazlasını, yani sivil iktidar bütçesinden fazlasını yutmaktaydı. 1925 ten 1950 ye kadar milli bütçe onüç kereden daha az artarken, askeri bütçe yirmiiki katına çıkmıştı. Ve 1950 miktarı, 1941 in bütün milli bütçesinden sadece 100 milyon dolar kadar azdı. Bundan onyıl sonra, 1960 da bütün bütçe 75.200 milyon dolara varıyordu, Pentagon'unki ise 46.300 milyondu, yani bütün bütçenin %61,5 u yani 1951 yılına ait bütün milli bütçenin en azından 2.200 milyon fazlası - (Pentagonizm, Juan Bosch Sy. 23 ve 35) Böylece bir yandan özel silah tekellerine yapılan ordu siparişleri, diğer yandan yine özel tekeller tarafından finansmanı yapılan uzay programı, emperyalist silah tekellerini rahatlatan etkenler olmuştur. Devletin sürekli olarak yeni silah modellerine ilgi duyması, bu modellerle ilgili çalışmaları desteklemesi, çeşitli kolaylıklar sağlaması da özel silah tekelleri yararınadır. Dışta da tam anlamıyla emperyalizme sadık askeri ve sivil yöntemlerin (ki bu sivil yönetimlerin çoğu askeri baskıyı gizlemek görevini görürler) halklarını çeşitli bahanelerle kandırıp kendi ulusal güçlerini aşan silah siparişlerinde bulunmaları veya emperyalizmin kullandığı silahları onlara verip bu yolla onların ulusal savaş sanayilerinin kurulmasını önlemesi emperyalist silah tekellerinin yararınadır. Silah tekelleriyle devletin bütünleşmesi o denli olmuştur ki devletin bu silah tekelleriyle olan işlerini çekip çevirmek için Amerikan savunma bakanlığında, diğer bakanlıklarda çalışanların sayısını çok aşan sayıda memur çalışmaktadır.

Yukarda açıkladığımız nedenlerle, pazarların aşırı derecede daralması, emperyalizmi mevcut pazarların derinliğine doygunluğu için çabalar sarfetmeye itmiştir. «Bilimsel ve teknolojik devrim» adı verilen dönüşümden sonra kapitalist üretim hiçbir dönemde olmadığı ölçüde artmış, bu da eksik tüketim eğilimini diğer dönemlerden çok daha fazla arttırmıştır. Eksik tüketim eğiliminin artması sonucudur ki, geri bıraktırılmış ülkelerle yapılanlar dışında, ileri kapitalist ülkeler arasındaki sermaye hareketleri hızlanmıştır. İçte etkisi sürdürülmekle birlikte, dış politikada soğuk savaşın bağnaz kalıpları yıkılmış, sosyalist ülkelerle

ticari ilişkilerin geliştirilmesine çalışılmıştır. İleri kapitalist ülkeler arasındaki sermaye hareketlerinin çoğalması sonucunda anlaşılmıştır ki, kapitalist alt yapının hazır olması nedeniyle, ileri kapitalist ülkeler birbirleri arasındaki sermaye hareketlerinden, geri bıraktırılmış ülkelerle yaptıklarından daha fazla kâr transfer etmektedirler. Emperyalist-kapitalist ülkeler, sermayenin organik bileşiminin sürekli artma eğilimi dolayısıyla, yatırım malları endüstrisinin - üretim araçları üreten endüstri - ekonomilerine tamamiyle hakim olmasından, yatırım malları endüstrisinin çok kâr getiren bir alan olmasından, ayrıca işçi sınıfının ekonomik mücadeleleri sonucu, işçi ücretlerinin artmasından dolayı artık ara mallar ve tüketim malları endüstrilerinin geri bıraktırılmış ülkelerde kurulmasını yeğlemektedirler. Ve çoğu kez, bu ülkelerde imal edilen ara malları ve tüketim mallarını oralardan kendi ülkelerine getirmektedirler. İşte böylece, kapitalist blok içinde, emperyalistler tarafından planlanan ve aslan payını emperyalizmin aldığı bir iş bölümü tezgahlanmıştır. Daha önce de söylediğimiz gibi, kapitalist pazarların daralmasıyla emperyalizm, mevcut pazarların doygunluğunu daha da arttırmak için yeni yeni yöntemler aramak zorunda kalmıştır. Ara mallar ve tüketim malları endüstrilerinin geri bıraktırılmış ülkelerde kurulması gereği, o ülkelerin alt yapılarının emperyalist ilişkilere göre ayarlanmasını gerektirmiştir. Bunun için emperyalistler ve onlarla bütünleşmiş yerli tekelci unsurlar o anki ekonomik işleyişe karşı bir takım reform önerileriyle - ki bu reformlar bazı küçük burjuva ilericilerini ve bazı bulanık kafalı «sosyalistleri» emperyalizmin günümüzde ilerici bazı fonksiyonlar üstlenebileceği gözlemine götürmüştür. - ortaya çıkmışlardır. Yani emperyalizm artık, birinci ve ikinci bunalım dönemlerinde olduğu gibi, geri bıraktırılmış ülkelerdeki «şekli kapitalist» (pre - kapitalist) düzenleri o anki şekliyle koruma görevini bırakmış, yerine o ülkelerin ekonomilerini kendi üretim koşullarına göre ayarlama - kapitalize etme - görevini üstlenmiştir. **İşte bu özellik, tamamen emperyalizmin III. bunalım dönemine özgü, daha önceki dönemlerde olmayan onun yeni emperyalizm niteliğini belirleyen bir özelliktir.**

Geri bıraktırılmış ülkelerdeki ekonomik istikrarsızlık dönemlerinde devletin müdahalesi, montaj fabrikaları, tarımda yeniden düzenlemeler - Yeşil devrim.. vs... - Madenler ve petrol alanında göstermelik «millileştirmeler» hep bu görevin gereklerindendir Emperyalizmin bütün bu uygulamaları sonunda geri bıraktırılmış ülkelerdeki ekonomik yapılar, klasik kapitalist ekonomik yapılardan farklı görünümler kazanmaktadırlar.

gümbürderdi hasari'nin davulu

ŞÜKRÜ BİLGİÇ

Hasari, içeri girerken şapkasının kenarından bir jilet çıkardı. Aceleciydi.

«Kadın» dedi «çabuk su ısıt. Traş olacağım. İş var bugün. Maç var. Orada davul çalacağım. Parasını konuşmadık ama seni memnun ederiz dediler Çabuk, makinayı, sabunu getir.»

Sevinçten oraya buraya çarpıyordu. Alışık olmadığı bir güven gelmişti üzerine. Kadınıysa umutsuz ve yavaş davranıyordu.

Hasari, «Çabuk ol ulan çabuk. Yeniden diriliyorum. Artık boş kalmıyacağım» deyip, sabırsızlanıyordu.

Kadın, traş suyunu Hasari'nin önüne koyarken :

«Gürültü etme, çocuklar uyanacak. İkisi-de sabaha karşı geldi. Senin gibi akşama kadar kahvede oturmuyorlar.» diyerek çıkıştı. Hasari aldırmadı. Yüzünü aceleyle sabunlamaya başladı. Hemen gidecekti. Dalaşmaya niyeti yoktu Akşama eline beş on kuruş sıkıştırdı mı kadın kendiliğinden yumuşardı. Yeter ki iş olsun. Bir iki yıldır, Hasari para getirmiyor diye, her gün bağrışıp çağrışmaları olurdu.

Traşı bitirince, büyük oğlunun pavyonda giydiği gömleklerden birini giydi. İki oğlunun renk renk, dizi dizi kravatlarına baktı, sonra vaz geçti. Kadınına buyruk verircesine:

«Davulum nerede?» diye sordu.

Eskiden iş oldu mu karısı fırlar, davulu alır gelirdi. Hasari davulun yerini biliyordu. Ama çoktandır söz geçiremediği karısının getirmesini istiyordu. Üzerindeki güvensizliği yırtıp atmaya çalışıyordu. Kadın oralı olmayınca üstelemedi. Davulu kendisi almaya gitti.

Davulu bir yerlerden çıkarıp, pencerenin ışığına tutunca yanakları allandı, gözleri çakmak çakmak yandı. Davul tozlanmış, örümcek bağ-

lamıştı. Derisi süzme torbası gibi sallanıyordu. Yanlarına korkuyla baktığında, iplerin güveler tarafından kemirilip, koparılmış olduğunu gördü. İlkin şaşırdı, bir şey yapamadı. Çaresizliği giderek öfkeye döndü;

«Ulan bu ne be» diyerek kadınına bağırdı. Kadın kocasının öfkesini anladığından, mutfaktan gelip, yavaş bir sesle;

«Ne bileyim ben? İşim gücüm yok, davulla mı uğraşacağım» dedi.

Hasari'nin gözleri öfkeden görünmez oldu:

«Ulan, bu ekmek be ekmek. Bunun yüzünden boğazımızı ıslak tutabildik. Bunu yerdik daha düne kadar. Bu olmasaydı şimdi kim bilir neredeydin. Çocuklarından biri tamburu, dümbeleği, öteki saplı zımbırtıyı bunun yüzünden öğrendiler. Ne çabuk unuttun? Gençliğinde çeşit çeşit ibrişim ördüğün, renkli renkli püskül taktığın davul, bu davuldu. Bir de omuz silkip, dudak bükersin. Ulan dinine başlarım ha. Söyletme beni. Oğlunun saplı zımbırtısını niye güveler yemiyor? Niye ona ipek kılıflar dikiliyor? Niye duvarların en emin yerine asılıyor. Güveler yemesin diye davula bir kılıf dikemez misin?»

Bağırtısı artınca, ilkin fabrikanın orkestrasında gitar çalan küçük oğlan uyandı. Kızarık gözlerini oğuşturarak;

«Ne püskülü be baba? Sabah sabah bağırıp duruyorsun. Uyuyoruz, görmüyor musun?» deyince, Hasari yeniden öfkesini arttırdı;

«Konuşma ulan piç. Baksana şu davula. Sanki miras malı. Bakan yok, eden yok. Güveler sıçmış bırakmış. Çalınır mı bu?»

Küçük oğlan umursamıyordu babasını. Yataktan kalkarken :

«Elbet güveler yer» dedi usulca, «çünkü bir işe yaramıyor Para getirmiyor baba, para...»

Konuşurlarken büyük oğlan da yataktan doğruldu.

«Baba, sen kendini niye yoruyorsun? Artık davulu kim ne yapacak? Bir iki yıldır seni düğüne çağıran oldu mu? Olmadı. En çok gitarı olan küçük oğlunu çağırıyorlar. Ara sıra da beni. Senin davul ise evde yatıyor. Güve de yer, fare de. Saplı zımbırtı deyip beğenmediğin gitar, geceden geceye bir yığın para getiriyor. Ya davul?..»

Hasari susuyordu Elindeki davula güvenle bakamıyor, kendisini karısı ve iki oğlu yanında yalnız hissediyordu. Giydiği gömlek boğazını sıkmış, terletmişti. Düğmeleri çözünce biraz rahatladı. Soluklandı. Büyük oğluna dönerek:

«Darbukanla tamburun artık yatakların altına gizlenmiyor başlarına bir kaza gelmesin diye. Anan eskiden onlara gözünün içi gibi bakardı. Şimdiyse yerde görse üzerinden atlayıp geçiyor» deyip büyük oğlunu safına çekmeye çalıştı.

«Baba» dedi büyük oğlan «ne kızıp duruyorsun? Beş on yıl önce düğünlere hep beni çağırırlardı. Sen de tek tük köy düğünlerine giderdin. Şimdi düğünlere hep ufaklık gidiyor. Beni de arada bir yoksullar çağırı-

yor. Sen de yatıyorsun. Eskiden her pazar düğün çıkardı. Şimdi binde bir. Herkes salonlarda düğün yapıyor.»

«Ulan, düğün düğün deyip durma Bir salonda bir iki saat tepinip duruyorlar, sonra da haydi yallah herkes evine. Bizim zamanımızda düğün dedin mi yer yerinden oynardı. Çağırmalar öyle kağıtla falan olmazdı. Yerine göre tay, kaçak kumaş, top, havlu, fincanla çağrılırdı. Gelenler de ona göre armağanlarını getirirlerdi. Ya şimdi... Armağan götürmemek için millet düğüne bile gidemiyor. Kesilen davarın, pişen bulgurun hesabı bilinmezdi. Erkekli kadınlı, kolkola oyuna geçtin mi, tozdan havadaki kuşlar önlerini göremezlerdi. Günlerce çalmaktan zurnacıların soluğu kısılırdı, davullarımızın derisi çatlardı. Gürültüden tepinmeden anasının karnındaki çocuk korkup ağlardı. Düğün o düğünlerdi...»

Genç adam, babasına bakarak onu yumuşatmaya çalıştı.

«Sen düğünü orada bırak baba. Şimdi pavyonda bile ortaya çıkan karı orkestra önünde oynamak istiyor. Bu gidişle bizim ekmeğimizin yolu da kapalı. Çünkü gelen, senin şu oğlunun zımbırtı dediğin gitarından istiyor.»

Uzun saçlarını tarayan küçük oğlan babasının elinde kalan davulu göstererek:

«Milletin işi gücü yok, müzik diye bu gürültüyü dinleyecek. Davul dediğin bizim orkestranın davulu. Murat abi şöyle bir başladı mı...»

Orkestranın davulunu çalar gibi hareketler yaparak, sesler çıkardı.

Hasari'nin yeni traşlı yüzü pembeleşmişti. Karısından bir bez istemeye gücü yetmedi. Cebinden mendilini çıkararak davulun tozlarını silmeye başladı. Mutfağa giden oğluna:

«Anana söyle, bir ip getirsin» dedi.

Kadının bir yerlerden çıkarıp verdiği iplerle davulu onarmaya başladı. Büyük oğlan, yataktan çıkarken onarılan davula baktı. Gerinirken «haaayt...» diye anlamlı bir nara attı.

Hasari, büyük oğluna uzun uzun baktı. Sesini çıkarmadı. Umutla parçalanmış ipleri onarıyor, ekleyip çıkarmalar yapıyordu. İpler giderek gerilmeye başaldı. Bu Hasari'yi sevindirdi. Daha hızlı çalışmaya koyuldu. Kendi kendine:

«Kadın bir kılıf uydurmuş olsaydı davul bu duruma düşmezdi. Ben de şimdi yollanır giderdim» diye söyleniyordu. İpleri iyi kötü bağladıktan sonra, kemerini de boynuna göre ayarladı. Ardından mutfağa geçti. Yerde gazete parçaları yakarak gevşemiş olan davulun derisini alevler üzerinde gezdirip kurutmaya, gerdirmeye başladı. Kadın mutfağın kirlenmesine söylenip duruyordu. Hasari, deriyi arada bir yokluyor, giderek gerilişine sevinerek bakıyordu. Parmaklarıyla vurdukça gerilen derinin çıkardığı seslerin zevkini alıyordu.

Deri kuruyup gerildi. En güzel sesleri çıkarmaya başladı. Hasari sevinçten duygulandı.

«Bunun tokmağı nerede?» diye karısına bağırdı.

Kadın:

«Oralarda bir yerlerde» deyip geçiştirdi.

Hasari arandı. Sonunda buldu. Ama tokmaktan alışık olmadığı bir koku geliyordu. Bunun sarımsak kokusu olduğunu anlayınca öfkesi mutfağa sığmadı. Hızla odaya geçti. Tokmağı kadının önüne uzatarak :

«Bu ne ulan, bu ne» diye bağırdı.

«Bağırma be adam» dedi kadın, «çek onu gözümün içinden. İşim aceleydi. Havan elini bulamadım, iki diş sarımsak ezdim tabakta. Aşınmadı ya güzel tokmağın.»

Küçük oğlan:

«Baba» dedi «bu gidişle senin davul sarımsak havanı olacak galiba.»

Hasari, «Gavurlar» deyip, mutfağa geçti. Tokmağı yıkadı. Odaya dönmeye yüreği yetmedi. Davulu boynuna taktı. Denemek için bir iki tokmak salladı. Ses odalara taştı. Hasari'nin güvercin gibi uçan yüreği, odadan gelen kahkahaları duymadı. Davul istediği gibi olmuştu. Çıkardığı sesler yüreğini büyüttü. Davulun ipini boynuna takıp, dışarı çıktı.

Çıkar çıkmaz kendine olan güveni azalmaya başladı. Bir utangaçlık çöktü yüreğine. Önüne bakamaz oldu. Sanki yıllarca boynunda taşıdığı davulu kendisinin değildi. Sanki ünlü davulcu Hasari, başkasıydı. Mahallenin çocukları görmesin diye olanca hızıyla yürüyordu. Uzaklaşınca biraz rahatladı. Bu kez içine başka bir korku girdi. Sanki herkes kendine bakıyordu. Terlemişti. Gelip geçenden utanıyordu. Sonra geçmişi ansıyınca, sıkıntısı üzüntüye dönüştü «Neydi o günler» diye düşünmeye başladı, «Bir büyük adam gelmesin, koş Hasari, karşıla. Bir Cumhuriyet bayramı olmasın, koş Hasari, belediyenin önünde çal. Şimdi bandolar çalıyor, bandolar karşılıyor büyük adamları.»

Bunları düşününce o günlerin güzelliğiyle dudakları gülümsedi. Nerede bir şenlik varsa Hasari oradaydı. Ama şimdi yıl oluyor gönlünce tokmak sallıyamıyordu.

Dolmuş çıraklarının «Maça maça» diyen bağırtılarını duyunca düşüncelerinden sıyrıldı. Dolmuşa binip bir an önce oraya ulaşmayı düşündü. Zaten zaman geçiyordu. Sonra kendisini dolmuşta sandı. Herkes kucağındaki davula bakıyordu. Kimse de yanına oturmuyordu. Dolmuştakiler birbirlerinin kulağına eğilip, davulu göstererek, bir şeyler konuşuyorlardı Hasari bu düşüncelerinden sıyrılıncaya kadar dolmuş hareket etti. Yola yayan koyuldu.

Eskiden her Allahın Cuması kentten köyden haberler gelirdi. «Hasari, şu kadar davulcu, şu kadar da zurnacı arkadaşını al gel.»

Hasari, şimdi her biri bir yana dağılan arkadaşlarını toplar, yolla-

nırdı düğün evine. Daha köyün dışındayken davulları gümbürdetmeye, zurnaları öttürmeye başlarlardı. Sese koşan gençler, köye girmeden, aceleyle bir iki oyun teperlerdi. Düğün sahibi, top top kumaşlar, ipekliler, kaçaklar atardı her davulcunun, her zurnacının boynuna.

Uzaktan gürültüyü duyunca yine düşünceleri dağıldı. Stada daha da yaklaşınca bir kaç genç:

«Davulcu maça mı?» diye sorunca, Hasari başıyla evetledi.

«Yaşa, varol.»

«Aslan davulcu.»

«Ya ya ya şa şa şa davulcu davulcu çok yaşa» sesleri Hasari'nin kanını ısıttı. Sevindi gönlünce. Sağdan soldan:

«Çalsana çalsana» sesleri gelmeye başladı.

Hasari dayanamadı. Bunu bekliyordu. Gönlünce vurmaya başladı. Kimi zaman tokmağı bacakları arasından geçiriyor, kimi zaman da davulu başı üzerinden çevirerek ustalığını gösteriyordu. Her tokmağı vuruşta biraz daha coşuyordu.

Stada gelmişlerdi. Onu en önde içeri aldılar. Geniş ve dolambaçlı merdivenleri çıkarken yeniden yüreğine bir korku saplandı. Ama «Davulcu geldi, davulcu geldi» bağırtılarını duyunca korkusu azaldı.

«Haydi davulcu, bir iki tokmak salla. Neredeyse maç başlıyacak. Seyircileri coştur.»

Hasari'nin çoşkunca tokmak sallayışları kısa sürdü. Renkli elbiseli adamlar bir topun peşinde dolanıp durmaya başladılar.

Davulu kucağında beklemeye başladı. Yerinde duramıyordu. Her an tokmak sallamak için işaret bekliyordu. Sonra birden gürültü kesildi. Bunca insandan ses çıkmıyordu. Bir iki küfür duyuldu. «Bu gol yenilmezdi» diye yakınanlar oldu. Bu sessizliği bozmak için, Hasari ayağa kalkıp, tokmağı var gücüyle sallamaya başladı. Ses trübünlerde yankı yaptı..

«Yuh»

«İbne davulcu»

«Ulan moruk»

«Ulan gol yedik be gol yedik. Ne çalıp duruyorsun? Kendi sahamızda elendik.»

Bir şey anlamadı. Öylece kaldı. Yanındakiler kolundan çekip oturttular. Bekledi Hasari, kimseye bir şey diyemeden. Gözlerine bir acılık gelmiş, ağzı kurumuştu. Kucağındaki davula sıkı sıkı sarılmıştı. Bulanık düşüncelerle ne kadar beklediğini bilemiyordu. Kalabalığın küfürler savurarak dağıldığını gördü. Yavaş yavaş çevresi boşaldı. Bir şey anlıyamadı. Kimse bir şey demiyordu. Davulun ipini tutan eli kasılmıştı. Ayağa kalkamıyordu

Sonunda çevresinde «ne olur amca çalsana, haydi biraz çalsana» diye yalvaran çocuklardan başka kimse kalmadı.

toplumdaki çelişkiler ve devrimci yazar olmak - II

MAHMUT AÇIKGÖZ

Hiç çevreden etkilenmeyen bir insan - ki böyle bir şey sadece soyut düşünmek için olabilir; gerçekleşemez. - çevresi karşıt yönde şartlandırmamış, ön yargılarla beynini doldurmamışsa, bir karşı çıkışın bir itiraz zincirinin içine itilmiştir. Çevresi, genellikle egemen - hakim - sınıfın ideolojisi ve görüşlerini benimsemiş ve onunla ve ona - o yönde - şartlanmış olsa bile, bir karşı çıkış oluşur. Ancak... Ancak, bu çelişkiler içinde yuvarlanarak **gençleşen çocuğa,** egemen sınıflar hemen **hıncını söndürecek önerilerde (Ne önerisi, baskı, şartlandırma, uyutma...) bulunurlar.** Zaten de hep bu yönde işlenmiş; **karşı çıkışlar bir tutkuyla,** bir kendinden ve başkasından **öç almaya yöneltme ile söndürülmüştür:** Çalışan kazanır. Unutma oğlum, ders çalış not al, iş yap para al. Sanki **herşey karşılıklı görevler birliği ve uyumuyla yürütülüyor havası aşılanmağa** çalışılır! «Gemisini kurtaran kaptandır.» Her koyun kendi bacağından... Sana ne başkasından. Evet, ve daha binlercesiyle alabildiğine bireyci (ferdiyetçi) ve egoizmine kendini kaptırmış olarak yetişmeli çocuk! Ben de zengin olacağım, garantili iş, araba, ev (Genellikle eve gerek bile yok bu anlayışta. Bu işten vurgun vuran apartman sahipleri egemen sınıfın bir kesimidir. Kiralık oturursun olur biter.), televizyon, soğutucu.. **Tüm teknik araçları alamayan mutlu olamaz havası aşılanır, özendirilir** Ya öbür insanlar? Öbürleri batsın: Gemisini kurtaran... Çalış adam(!..) ol Yoksa yapayalnız bırakırlar seni. Sen onları bırak ,onları aşmalısın. **Oyna kazan gibi birşey herşey!**

Fakat, tüm bu uyutma, bu afyonlamalara karşın, çelişkiler, düzenin daha da **yozlaşmasının** - Gerçekte **sömürünün artıp çelişkinin keskinleşmesi** demektir bu, bir başka anlamda üst sınıflarda **servetin** giderek artması alt sınıflarda ise **yoksulluğun** dayanılmaz olmasıdır - etkisiyle ağır basmaktadır: Bir **inkâr (negation)cı olur** kişi: Ben aşk istiyorum, savaş istemiyorum, diye bağırır. Varın siz çalışın... der. Hiç konuşmadan: Saç-Sakal uzatır, bırakır kendini, giysiler perperişan... Toplumun egemen

mantığı inkâr edilmiştir, ona karşı gelinmiştir sessizce. (Biçimsel bir inkâr.) Ve biçim olarak pasif bir direnişe geçilmiştir. Hoş! Egemen sınıflar bunu da kısa zamanda kendi propogandaları için kullandılar. En azından: Bakın özgürsünüz, herkes her şekilde ve herşeyde özgür. Bu «garabetler»e bile (Garabet olduklarını onlar ileri sürmüş, onlar benimsetmişlerdir topluma. Ve şimdi onlar kullanmaktadırlar.) müsaade ediyoruz. Gerçekten de ediyorlar. «Bırakın oynasın çocuklar...» anlayışıyla. Çünkü karışırlarsa onlara karşı hareket bir direnişe dönüşür Bu da giderek bir bilinci oluşturup düzene zararlı olabilir.

Çelişkiler, bazı bazı kişilere **çok belirli ve çözümsüz** - ya da **çözümü kolay, acil çözümü gereken gibi gelirse**... diyelim. - olursa ve **hınç** **çok artarsa : «ANARŞİST»çe aşılmak istenir toplumun mantığı. Yeni bir öneri yok, eskiye yaşama olanağı da**... Eski olan herşeye ölüm!.. Yeni ne?.. sorusunu getirmez.

Bu, çoğu kez, kestirmeden bir çözüm getirmek (!) için Küçük-Burjuva aydınlarının benimsediği bir yol. Kestirmeden gitmek, bir bakıma tarihî sürecin ve onun bırakacağı etkinin reddi (yoklayış) ve bu reddin sonucunda da güncel hareket ve belki güncel başarıların ardına takılmalar...

Çelişkiler ve çözüm biçimlerine ilişkin önerileri, olanakları araştırılarak serilip «teşhis» konulmak gerekir «DEVRİMCİ» olmak bunu gerektirir. **«DEVRİMCİ» düzeni eleştiren, çelişkileri, çözüm önerilerini biçimlerini ortaya koyan kişidir.** Önce **çelişkilerin** varolduğu **gözlemlenecek** (müşahade edilecek), çelişki **saptanacak** (tespit edilecek), sonra da onu eleştirel bir biçimde diğer sorun ve çelişkilerle ilişkileri açısından göz önünde bulundurularak ortaya konacak ve **çözümleme** (analiz-tahlil) çözüm **biçimi** (Tez-Teklif-Öneri) ortaya konacaktır.

Başlangıçta üçü de düzene karşı olmak, düzeni aşmak noktasında anlaşmak durumunda olabilen Hippi-Anarşist ve Devrimciyi sadece bu ilk aşamada bir nüans yakınlığında görsek bile ana nitelikleri bu aşama sonrasında başlar. Hippi susar, kişisel yaşamına bakar, bir bakıma keyfi yerindedir. Anarşist alabildiğine tedirgin olmakla beraber bu tedirginliğinin nedenini açıklama ve aşma çabasına girişmez. Kendini tedirgin eden değerlere ve değer yargılarına hücum eder. Devrimci, içinde bulunduğu toplumu iyice bilmek ve incelemek zorundadır ki, onu inkâr edip aşabilsin. Bir bakıma ondan oluşup onda ve onunla beslenerek ona karşı olmak... Yeni bir şeyi onun(yani toplumun, içinde yaşadığı...) bağrında geliştirmek. Devrimci bununla yetinemez.

İnkâr ettiğinden yararlanarak, koşullarını ve bu koşulları oluşturan süreci göz önünde bulundurarak; inkâr ettiğinin yerine çelişkileri çözümleyici önerileri içeren-kapsayan bir çözüm. Yanlış anlaşılmasın: Tek başına her devrimci yeni öneri... getirmeyecektir. Zaten şimdiye değin ya-

şanan dünya devrimci pratiğinin oluşturduğu deneylerden ve düşüncelerden, karşılıklı etkileme sonucu oluşagelen ve ulaşılan teorik bilgi düzeyinin bilinmeye çalışılması gerekir ki... daha önce saplanılan açmazlar, yapılan yanlışlar, düşülen yanılgıların ne olduğu bilinerek yeniden zaman kaybına uğranılmasın. Bu nedenlerle getirilecek çözüm biçimleri genel doğruların ışığıyla, özel durumların durumu ve özelliği göz önünde bulundurulacaktır. Bu yönde yapılan öneriler birbirine benzer ve yakın olacaktır.

Önce eleştiriler ortaya konacak ki, en azından bu eleştirilerde ve bunların doğru olduğunda - belki çözüm önerileri ayrı olacaktır - birleşilsin. «Devrimci Yazar»dan (devrimci olmanın özel bir durumu) beklenen, anlatacağı konuları böylelikle, bir eleştiri ve bir çözümleme ile işlemesidir. **Toplumu diyalektiğin yöntemleriyle çözümleme ayrı; ezberci - kira'atçı insanların işi ayrıdır. Tutturup şu sonucu, bu toplumdan çıkaracağım diye yapılan - yazılana çözümleme** (tahlil) **değil (behlül) bile demezler.**

Görülen şu: Üretim araçları gelişmesinin, mülkiyetin tekelleşmesinin ve sonuç olarak sınıflar arasındaki çelişkilerin artmasının baskısıyla öğrenmeye itelenen, egemen sınıfların tüm propogandalarına karşın çelişkilerin farkına varan ve biraz daha temele inip öğrenmek isteyenlerin önüne - egemen sınıflarınki kadar önemli - bir set: **Moda'cılar**... Biz onlardan kimseye egemen sınıfların cinnetlerine uymasın, demiyoruz. Ama kimse, emekçi sınıflar bir gereksinimle ilgi gösteriyorlar diye, «Devrimci-Toplumcu Yazar»ım diyerek, toplum-emek-sınıf bağrışmasıyla bunların sırtından ikinci sömürüyü vurmasın. Bu bağrışma ile de ortalığı bulandırmasın.

«Devrimci» misin sorusunu sormadan önce, «inkârcı» mısın sorusu?..

Yani üretim araçları mülkiyeti, üretim ilişkileri hakkındaki düşüncelerle birlikte... Kurumlarıyla, modasıyla, herşeyde davranışlarınla da karşı mısın? Egemen sınıfın mantığıyla mı düşünmektesin? Çok kazanıp lüks tüketim mi? Balo, defile, moda, giyim, araba, ev, yazlık deniz kamp!.. Kim adına konuşmaktasın? Hergün traş olmamak ayıp değil bizce: **Vatan - Millet - Sakarya yerine Toplum - Emek - Sınıf**... Eski ve yıpranmış kutsal deyimler yerine yenilerini sür piyasaya ki onlardan da biraz kazanasın. Yeni bir sanat, yeni bir edebiyat diye, yeni - egemen sınıfların mantığının çerçevesini aşmadan. - kalıpların ortaya konması. Ya da halkın hoşuna gidiyor diye sonra başka bir yoldan «popülizm»e saplanmak. Ne çözüm için çalışmak ne de öneri için düşünüp yorulmak!..

«Eğer devrimci yazar olduktan sonra, yaşamamız olmadan öncesine nazaran daha lüks yaşanmakta ise bu fark sömürü yoluyla kazanılmıştır. Hemde onların sözcülüğünü yaptığımızı sandığımız insanların

sırtından. Zaten sömürüden kanları emilmiş insanlarımızın, kanlarıyla beraber düşüncelerini de iç etmeye ne hakkımız vardır? O zaman biz onlara ne «artı güç» ne «artı zaman» kazandırıyoruz demektir. Sadece alıyoruz. Bilinç kazandırıyoruz demekle kendimizi kandırmaktayız. Eğer güç ve zaman veremiyorsak bilinç soyuttur. Herhalde güç ve zamanı da yazdıklarımıza karşılık aldığımızı lüks yaşayarak (düzenin bir adamı olarak) değil daha alt seviyeyi benimseyerek ödeyebiliriz.

«Devrimci aydın, bugünkü düzeni ve kurumlarını beğenmemek (ekonomik ve sosyal anlamda mantığıyla) noktasında birleşiyorsa, bilmeden de «Hayır» diyebilir. Giderek beğenmeyiş nedenini açıklayışla (izahla) bugünü eleştirir ve bugünün eleştirisinden yeni birşey bulur.» Eleştiriyle, «Hayır» deme kuralından, nedenleri açıklama kuralsızlığına-analiz-ve yeni baştan bir kurala, bu kez yeni duruma ve ortama - önereceği - uygun çözüm biçimi koyma kuralına - sentez - geçer. Yoksa şu kalıpla, şu klâsikle eleştirmek söylemek, düzenin öğretisine boyun eğmek, yani egemen ideolojinin camlarını kullanmaktır. Ne yeni çevçeveyle eski ve aşılmış cam, ne de yepyeni camı eski çerçeveye takılıvermeye zorlamak...

Şunu bilmekte yarar vardır: Aydın ile (Burada özellikle yazar-çizer bölümü), onun durmadan bıkıp usanmadan seslendiği emekçi sınıflar arasındaki ilişkinin özü?.. Nasıldır bu ilişki?

Aydın bir proleter değildir. Aydın «Kişisel bilgisi, kişisel yetenekleri, kişisel inançlarının, yani, kişisel niteliklerinin onu bulunduğu yere eriştirebileceği» inancındadır. Kendini «Bağsız ve özgür» olmak, disiplin ihtiyacının dışında görmek alışkanlığında ve ihtiyacındadır. Kısacası, aydın bir proleter değildir. Aralarında bir ekonomik çelşki olmasa bile, aydının hayat statüsü ve iş şartları proleterce değildir. Bu durum duygu ve düşünceye yansır ve «belli bir çelişkiyi ortaya çıkarır.» Proleter tek olarak çok az bir şeydir. Bir motorun bir damarı, bir subabı, yada bir vidasıdır. Yani bir organizmanın parçasıdır ki, bu organizmaya nazaran «kişi pek az bir şeydir.»

Aydın «Kapitalist te değildir. Onun hayat standardının burjuva ölçülerinde olduğu... ve eğer bir yoksul haline gelmeyi istemiyorsa o ölçüleri koruması gerektiği «bir gerçektir». Bu aydın aynı zamanda emeğinin ürününü, emek gücünü satmaya zorlamıştır ve sık sık kapitalist tarafından sömürülmüş alçaltılmıştır.»

Aydın budur. Bu arada kendilerine aydın diyecek kişilerin önce bunu bilmeleri gerekir. Hele kendilerine «Devrimci» niteliğini de ekleyerek «Devrimci Aydın» olduklarını ileri sürenlerin çok daha birşeyi bilmeleri gerekir. O zaman çok başka bir çaba ve gücü harcamak gerekmektedir.

Yine bir soru sormak gerek: Toplumda sınıfların varlığının maddî temeli olan üretim araçları mülkiyeti (sahipliği) ve bunların hangi eller-

de, ne miktarda ve ne biçimde toplanıp yoğunlaştığı ve bundan ötürü bu toplanma ve yoğunlaşma oranının sonucu olarak, çelişkilerin ne ölçü ve ne oranda oluşarak, ne yönde geliştiğinin sürekli olarak bilindikten başka izlenmesi ve sonuçlarının da saptanması gerektiğine göre... diğer sınıfların durumu, nicelik ve nitelik olarak karşılıklı etkilemeleri ve bunun gücü ve sonucunu ortaya koymamız gerektiğine göre... gücümüzü ne yönde ve ne biçimde (Gücümüz, soyut «bilinç» «bilgi» olamaz. Bunu maddileştirmek ve somuta dönüşürmek çabalarıyla bizzat ve aktif olarak savaşa katıldığımızda göreve başlıyoruz demektir) kullanıp harcamamız gerekmektedir?

Toplumda oluşan ve gelişen sınıflar arası çelişkilerin ve bunların kişide, çevreyle intibaksızlıklar ve çelişkiler biçimine dönüşmesi.. egemen sınıfların iç çelişkilerinin etkileriyle de inkâra yönelen bir insan ne yapacaktır? Önce bu inkârını çevresine anlatacaktır ki, davranışlarında serbestlik kazanabilsin ve haklı olduğunu kabul ettirebilsin. Bazı, bu inkârcılar toplumla bağlarını öylesine koparırlar ki (Bir bakıma bundan bir sonraki davranış biçimi«**mutlaka her fikre red**» olur ki o zaman «**Nihilist**»çe bir davranış sözkonusu olur,) öylesine saplanırlar ki... Ve toplumda bunları taşıyacak biçimde bir fikir düzeyi yok, kurallar sert ve katıysa akıllarından şüphe edilir, deli diye kapatılırlar. Oysa bazı da bu inkâr sonucu bir çevre edinerek, bir şöhrete erişerek; toplumun da şartlandırmış olmasının etkisiyle - egemen mantığa göre, fırsatını buldun mu sende kazan, - sömürmeyi ve zengin olup lüks yaşamayı düşünmeye başlar ve bunu yapar. Çelişkileri, onları çözümlemeyi unutup gitmiştir. Bu arada zaman da geçmiş ve geçmektedir. Daha genç inkârcılara bizde gençken böyleydik ama... deyip ağabeylik, hocalık yapmağa ve «iyisi mi şimdiden kazanın, fırastı değerlendirin, aklınızı kullanın.» demeye başlar. Bu tavsiyeler öylesine saptırılır ve yozlaştırılır ki: yirmisinde sosyalist, kırkında liberalist ve altmışında kapitalist gibi düşünmeyenin aklından zoru vardır diye, birde propogandalarını, sonradan sapanlara bir bakıma günah çıkartma önerisini (!) ve telkinini va'az ederler.

Normal olarak inkârda direnen ve bunun nedenlerini gerçekten anlatmak isteyen bir kişi (ki önce analiz sonra sentez, önce eleştiri sonra öneri - tez getirecek dedik,) eleştirilerini anlatmağa ve duyurmağa başlar. Eleştirilerde ve düzenin çelişkilerini anlatmakta birleşen ve aynı görüş açısını - ya da yakın açıları paylaşan (yani eleştirileri biribirine yakın olanı) yavaş yavaş belirmeye ve sonra gruplaşmağa başlar.

Eğemen sınıf boş durmayacaktır: Önce teker teker **inkârcıları kovalar - kovalatır,** seslerini çıkarmalarını önlemeye çabalar, kısar. Gerekirse ortadan kaldırır - öldürtür, her türlü eleştiriyi yasaklar, süründürür eleştireni, öldürmekten beter eder. Olmazsa inkârcılarla başa çıkamazsa-Ki dedik, eleştirenler artıkça, eleştiriler yoğunlaştıkça inkârcılar grupla-

şır. Doğal ki bu bir toplumsal süreç ve düzey sorunudur. Bu zaman koşulların etkisiyle kısalır veya uzar. - eleştirileri saptırır. Hizmette bekleyenlere kavramları ya yanlış yorumlatıp yada katılaştırır, dondurulmuş, katı, doğmatik anlamlar verdirtir. (Absorbe eder ve kusar demiştik.) Grupların düzene yönelik eleştirilerini birbirlerine karşı kullandırtır, grupları birbirine düşürür. Propoganda ve provakasyonlarla nasıl kişileri toplumdan tecrit edip uzaklaştırdıysa... zararlı, hain, memleket düşmanı, din, aile düşmanı (yani kendisinin kutsal olarak kabul ettirdiği tüm kurum ve kavramlara düşman) olarak yapayalnız gösterdiyse; grupları vatanı satmayı planlamak'la suçlar. Devleti ele geçirip başka düşman devlete teslim etmeği amaçlamak'la suçlar. - Dikkat edilecek bir özellik: **Her topluma düşman diye belletilen bir başka devlet veya bir başka toplum vardır. Olmasa yaratır.** O da olmasa **ırk, dil, din, mezhep bölünmeleri körükler. Herşey olabilir, yeter ki sınıfsal çelişki ortaya serilip foyaları açığa çıkarılarak, ilâhi olduğunu öğrettikleri düzenin insan eliyle kurulduğu anlaşılmasın.** -

İnkârcı Devrimciler gerçekten realiteye uygun eleştiriler getirerek, çelişkileri ortaya koymağa başlarlarsa; yani sömürülen sınıfların sorunlarını yansıtıp buna önerdikleri çözüm biçimleri doğru ise kavga başlamış demektir. Hele ki bu **çözümleri, sömürülen sınıflara aktarılır,** anlatılır ve onlarla gerekli bağlantı kurulmağa başlanırsa ve eğer çözüm biçimleri **kabul edilirse** - Zira sınıfların kitle halinde olması ve pratiğin içinde bulunması yanlışı hemen kısa zamanda kavramasını kolaylaştırır. Bu yüzden sömürülen sınıfların tümüyle reâliteye uymayan düşsel - ütopik tezlere aldanıp harekete geçtiği görülse bile bu yanlışını hemen düzeltirler - **teorik bilgi pratiğe, bir bakıma sınava sokulmuş demektir.** Burada eleştiriyi yapıp öneriyi getiren grup yada gruplar öbür grupları etkilemeye başlar. Bazan bir öneriyi bir grup ikinci öneriyi başka bir grup veya daha önceki gruplardan biri de getirebilir.

Daha burada **gruplar içine** yerleştirilen **«GÖREVLİLER»** vardır. Kontrol ve rapor etmek amacında olan bu kişiler bazan grubun sözcülüğünü bile yaparlar. Gerekirse bu «Görevliler» tehlikeli olmağa başlayan grubu bir PROVAKASYON'la saf dışı eder. Bazan gruplar içindeki görevliler eliyle, grupların birbirine sataşması başlar, çamur atmalar ve birbirine düşürmeler...

Gruplar çok gelişir, yayılır onları kontrol olanağı kalkar veya gizli bir çalışma sözkonusu ise... Kestirmeden ve tepeden inme «PARTİ» kurma düşüncesi ortaya atılır, kurdurulur da. Olağandır ki, provakasyonlara - tertiplere bir ortam ve bir hız kazandırır. Gerekirse ve gücü yeterse egemen sınıflar, parti üyelerinin dinamik ve başı çekenlerini sorguya eçker, bezdirmeye çalışır - Bazan toptan - tutuklar ve sürer. Ancak burada bile, yani parti, provakasyon olanağı ve ortamı yaratmak için

kurdurulsa bi'e, belki bir süre için, belki uzun bir zaman öylesine realiteye oturur ki başarılı dahi olabilir. Burada çözüm biçimi önerecek - Tez getirecek - bir grubun varlığı çok önemlidir. **Hiç tez olmasa da, bir süre için KUKLA - PARTİ, çalışmasını sürdürür.**

Bazan gruplar yakınlaşır - Bu, tezlerin birliği ve reâliteye uygun'uğu ile gerçekleşir, - ve kazanılan pratiklerin ışığında bir parti kurulur ki, bu, sınıfsal çelişkilerin normal bir süreç izleyerek, büyük dönemeçler'e, zaman zaman keskinleşerek, zaman zaman yumuşama gösterme durumunun pek az görüldüğü bir ortamda gerçekleşir. Ve genel bir şemadır. Yoksa gruplarını bir çok k ez dağıtılması, partilerin birçok kez kapatılması, egemen sınıfların palaz'anma dönemi için işten bile değildir.

Tarihin birçok dönemleri içinde, kimi eleştirici gruplar, ilerici grup ya da toplumlardan destek görmüşlerse de; kim dönemlerde egemen sınıflar, ülke düşmanı olanlarlabr olup eleştirici grupları cezalandırmış, ortadan kaldırmış, hatta bunun için yönetimi tümüyle yabancılara peşkeş çekmişlerdir. Çağımızda bu peşkeş çekme daha sinsi ve daha haince yürütülmektedir.

İşte bir yanda üretim araçları sahibi sınıflar, üretim araçlarını kullanan emekçiler... Bun'arın karşılıklı bağlarla «EKONOMİK YAPI» yı oluşturması ve bunun da «SOSYAL YAPI»yı oluşturması, belirlenmesi. İşte sosyal yapının, giderek ekonomik yapıdan daha çok etkilenmesi ve **toplumun yönetimi ve çelişkilerin çözümü için s avaşa başlaması: İşte POLİTİKA** İşte politikayı başka şey gösterme, gerçekte daha rahat politika yapmak için - sadece egemen sınıfların politika yapması için - politikayı engelleme. İşte toplumun ana yapıları yanında Ekonomik - Sosyal - Politik yapı - etkileyici üst yapı unsurları: **Din, sanat**... Bunların yürütücüleri.

Hangi ekonomik yapıdır önümüzdeki, çelişkileri... çözümler; yenisi. Sosyal yapının nitelikleri, bozukluğu, haksızlığı, nedenleriyle; yenisi... Politik yapının durumu? Burada herşey daha açık gören gözler için ve daha çamurlu. Burada yasaklar, didişmeler, sınırlar... **Burada sınıflar yok edilmek istenmiştir; çünkü, esas burada sınıfsal nitelik ve sınıfsal savunma vardır.**

Bilen kişi, öğrenen, araştıran aydın niteliğinde olabilir. «Devrimci Aydın» olmaksa daha çok birşeydir: Çelişkiler bilindikten başka ,onların çözümlenmesi ve yeni tezlerin ortaya konması; bu uğurda çaba, savaş, gücünü harcama... **Devrimci Aydın, bir Aydın'ın bildiğini bilirken bir «Devrimci»nin de görevini yerine getiren ve savaşan kişidir.** Göbek bağını emekçi sınıflardan koparmadan, hatta daha bir alt yaşamı ve yaşam koşullarını (**Tutuklanmak - sürülmek, işsiz-güçsüz bırakılmak, hem ekonomik hem de sosyal olarak, emekçi sınıfların yaşamlarına nazaran, daha alt düzeyde bir yaşam...**) benimseyebilmektir. Herhalde ve öncelikle, ne-

den ve nasıl aydın olduğunun bilincinde olması, bir «Devrimci Aydın» için ön koşuldur. İnkârcı olamayan, yukarıda açıklanan biçimde ,en alt çizgide bile, Hippi ve Anarşist ölçüsünde düzenin somut lüks yaşam biçimlerini yok diyemeyen kişi nasıl Devrimci Aydın olabilir? Kendini öyle sanıyorsa bile, toplumcu aydın - devrimci aydın demesin ve denmesini istemesin. Sömürüye karşı çıkıyorum diye, ekonomik sömürüye ek, kendi sömürüsünü, inanç - düşünce sömürüsünü katmasın.

İnsanın düşüncelerini, maddî ortamın belirlediğini biliyorsak, kişiyi ve düşüncesini, yaşam koşulları ve yaşamı ile yaşama biçimi belirler demektir.

Gerek işçi, gerek köylü sınıfları klişeleşmiş ve genel mantık kurallarınca geçerli ve doğru sayılan övgü ve yergilerle anlatılıyorsa bu, egemen sınıfın ideolojisi benimseniyor, görüş açısı kabulleniliyor ve saptırılmış, egemen sınıf çıkarlarının gözetlendiği saptamalar yapılıyor demektir. Bunun hiçbirşey getirmeyeceği bir yana çok şeyi götüreceği açıktır. «Köylü konukseverdir, namusludur.» Evet mi?.. Eğer yüzyıllar süren dejenerasyon ortamı köylüyü değiştirmemişse, düzenini - dirliğini bozmamışsa niçin bu düzene köylü karşı çıksın? Kaldı ki evet veya hayır olsa bile **«Neden» (Kökene inerek)** ve **«Nasıl» (Süreç içinde»** anlatılmak gerekir. «İşçi çalışkandır.» Ama çalışırsa... daha çalışırsa, daha emek vererek daha artı - değeri çalınacak - daha sömürülecek demektir. Ve burada egemen sınıf birikimini arttıracaktır, güçlenecektir. Halbuki çalışkan mı, tembel mi?.. genel yargısından önce, işçi nasıldır, niçin neden ve nerede?.. diye sorup çözümleme yapmak gerekir. Bunun için kuralcılık bize bir şey getirmez, ama görmemizi, araştırmamızı, bulmamızı bir ön yargıyla engelleyerek çok şey götürür. Hattaki, kuralları kırmak - bozmak onları aşmak, öğrenebilmemiz için çok gereklidir. «Adalet, mülkün temelidir» mi? «Mülk, adaletin temelidir» mi? Kuralını tam karşıtına çevirip doğruyu bulabiliriz bazan; öylesine karşıt biçimde öğretilmektedir bazı şeyler bize. Artık gemisini kurtaran kaptan değildir. Gemi, filoyla ne denli uyuşursa başarı öylesine çoğalır. Ve artık filolar devrindeyiz.

Emeğin, edebiyat veya daha geniş olarak sanata sokulması, İşçi - Köylü sınıflarının anlatılması (Önce maddî çelişki, sonra öbür çelişkiler ve bağlantıları...) ve aynı şekilde bu sınıfların düşünce düzeylerinin ortaya konması... geleceğin sezdirilmesi çok önemlidir. Burada dikkat edilecek ve daha önemli olan şey **ne yaptığımızı** bilmemizdir: **Anlatım mı (Gözlem)** yapıyoruz? **Karşılaştırma-Çözümleme mi? (Tahlil, Eleştiri).** Bu nedenleri ve nasılları anlatmamızı gerektirir. Yoksa **çözüm biçimi (Tez) mi?.. Yoksa egemen sınıflara hizmet mi?..** Önyargılardan, övgü-yergilerden, şartlanmışlıklarımızdan sıyrılıp anlatabilirsek (yani salt-çıplak gerçekçi) zaten ortaya çıkar çelişkiler. Ama Toplumcu-gerçekçilikte

sadece gördüğünü anlatmakla yetinilmez. Gerçeklerin yorumlanması ve çözümlemelerinin yapılması gerekir.

Bu arada, bu anlatımın nasıl yapılacağı, anlatım biçiminin ne olacağı sorunu ve sorusu vardır. Hangi konu için, hangi anlatım türü ve biçimi seçilecektir? Düz yazı, şiir?.. Öykü, roman, anı, makale?.. Yaşanmış, düşlenip kurulmuş; düşünülmüş veya duyulmuş... hangi konular ve nasıl?. Kimin anlayışı, kimin kararı bu; kim beğenecek kim karar verecektir? Elbet egemen güçlerin veya onların adamlarının veya DERGİCİLİK oynayanların beğenisi değil... Peki kim? Özü, onların beğenisi ve icazetine nasıl bırakamıyorsak... biçimi hiç bırakamıyacağız demektir. Çocuğumuz olsun ama, boyu şu, kilosu bu, teni şu, göz rengi bu... Eski Ispartalılar gibi bir yanı sakat doğan çocukları öldürelim mi?

Toplumda var olan sınıfların ve sınıflar arası çelişkilerin ve karşıtlıkların işlenmesi, yazıya aktarılması yazının özünü değiştirirken, şeklini-biçimini de değiştirecektir. Yeni konular, yeni şekil ve biçimleri ortaya koyacaktır. Ve gerçekte en iyi biçim, özün en iyi bir anlatımla anlatılabilmesidir, dile getirilebilmesidir, okuyucuya en iyi bir uyarma gücüne sahip olabilmesidir. Eğer yeni çocukların doğmasını istiyor ve bekliyorsak: Çocuklar doğsun! Yoksa boyu, rengi, kilosu belli olan «Ismarlama Çocuklar»ımızın olmasını beklemeyelim. Üstelik «BİÇİM»in sakatlığı, sınırları, nasıl olacağı, öylesine açık ve kesin olarak ortaya konabilir mi?

Özden korkan, yeni özden irkilenler, biçimi ileri sürmekte, yetkin olup olmadığından sözederek (sadece biçimi yönünden) karalamağa çabalamaktadırlar. En yetkin (mükemmel) biçim... ne?..

Kaldı ki, yeni çocuklar doğa doğa kendi sakatlıklarını getirirlerse (kendi kusurlarını getirirlerse) iyileştirme yollarını da beraberlerinde getirerek, hiç değilse iyileştirme yollarını araştırmamıza yöneltecek, çözümlerini de getireceklerdir. Yoksa «Ben çok iyi eleştirmenimdir ama, bütün hızlılığımı ortaya koyarsam eleştirilerim okul kitaplarına girmez.» Girmeyince az satış olur; az satış olunca... yollu savunmaların ardına sığınanların beğenisi ve tüm köşe başlarını koltuk altlarına sığdırmalarının doymazlığına mı bırakalım?..

Belki en güzel çocuklar en genç olanlardır. Belki en güzelleri doğmamıştır.

Eski biçimlerle yazmayı şart koymak ezbercilik tir. Eski kıra'atçılığın sürdürülmesidir. Yeni öze karşı bir soğukluktur en azından. Ve zamanın donmuş sayılmasıdır. Zamanın durmadığını, olayların donmadığını ve sürekli değişimin herşeyde her zaman varolduğunu bilirsek biçimi nasıl donduralım? Üstelik ÖZ, evet, anlatılan-işlenen ÖZ değiştiğine göre?.. Hani her şey, her an değişim süreci içindeydi?

Büyük otoriteysen eğer, senin gibi yazmanın ilk kural olmadığını bilmelisin.

ODAK

bu adamı tanıyınız

TUNCER TUĞCU

Kitlelerin ajitasyonunda bazı kimseleri afişe etmek yararlı, ama sık sık baş vurulmaması gereken bir silahtır. Baş vurulduğunda ise mutlaka sosyalist ahlâka bağlı kalınmalı ve afişe etmenin nedenleri kitlelerin anlayacağı bir açıklıkla temellendirilmelidir.

1 — Emperyalizmin oyunları türlüdür. Bu oyunların bir kısmını doğrudan olarak Anadolu halkı üzerindeki uygulamalarıyla gördük tanıdık; pratikteki oyunlarının sonuçları en diri biçimiyle hapishaneleri dolduran devrimci militanların durumudur; teoride ise gecekondu örneği birden bire ortaya çıkan ve bilimsel sosyalizme yeni katkılarda bulunan **genç ve sosyalist** bilim adamlarının sayfalar dolusu araştırmalarıdır. Son on yıl içinde bu araştırmaların doğurduğu kavram kargaşası, sosyalist cephedeki bölünmeleri, disiplinsizlikleri ve moral çöküntüyü durmadan besledi. Bugün bu sayın genç ve sosyalist bilim adamlarının bir bölüğü şaşılası bir cesaretle o 12 Mart öncesinde gösterdikleri eşsiz kaypaklıklarını ve inceliklerini bırakarak, dobra dobra işçi sınıfına ihanet etmektedirler. Günümüz okuyucusunun, Sophokles'in Fransızcadan çevirilerini yutmadığı gibi, bazı kültür ajanlarının bilimsel sosyalizm adına yayınladıkları bazı ihanet belgelerini de artık yutmadığını bu sayın baylara gösterebilmek için, bu sayın bayları afişe etmek gereklidir.

2 — **Yansıma** dergisinin Kasım 1973 tarihli 23. sayısında, aynı zamanda derginin sahibi de olan Tekin Sönmez, «Ortadoğu Savaşı ve Dünya Emekçileri» adlı bir **bilimsel(!)** araştırma yayınladı. Üç sayfa tutan bu araştırmayı, işçi sınıfının siyasal ağırlığı için savaşan her aydının büyük bir dikkatle okuması gerekir. Bu yazı; gerek biçimi, yani ele aldığı, problemleri işlerken ve vardığı sonuçları yargılar biçiminde dile getirirken kullandığı üslup ve teriminoloji yönünden, gerekse içeriği, yani ele aldığı problem ve vardığı sonuçlar açısından oldukça ilginçtir.

a — Yansıma dergisinin patronu sayın Tekin Sönmez, ele aldığı problemi işlerken çok ilginç bir üslup ve değerlendirmelerini dile getiren yeni bir teriminoloji geliştirmiş: «Fransa, İsraile sattığı savaş araçlarıyla, Asya'yı ve Afrika'yı hâlâ daha bir kolonel gibi görmektedir ve bunu sürdürmesi hınzırca bir ittifak belgesidir. Vietnam'dan, Cezayir'den kovulmuş, yirminci yüzyılın ilk yarısında bütün sömürgelerini kaybetmiş bir Fransa: Avrupa devrimci hareketi içinde bir beşik gibi düşünülürse, burada gözlerini dünyaya açan gerçek üreticilerin bu vahşete seyirci kalmaktan öte bu vahşete dolaylı yoldan katılmaları, akıl alır iş değil» Hangi kamptan olursa olsun, sosyalist literatürde tatmaya alıştığımız o erkeksi ve tok sesin yanında bu ses biraz fazla yumuşak ve kaypak; «..hınzırca bir ittifak..» gibi bazı değerlendirmelerini dile getiren kavramlar, insana **yüksek sosyete hanımlarının** konuşmalarını hatırlatacak kadar biraz fazla çıtkırıldım değil mi? «Tarih gösteriyor ki, «**mazlumlar zalimleri yenecektir**» Ne ki bunun için gerekli olan en hayati nokta ise, bu mazlumların kurtuluş için birleşmeleridir.» Bu cümle ne anlatmak istiyor? Bir şey bilen insan açık yazar. Bilimsellik iddiasında olan bir yazının her cümlesi açık seçik olmak zorundadır. Hangi bilimsel yazıda bu denli hiç bir şey demeyen anlamsız dil cambazlığı vardır? Bu yazı biçim yönünden ne kitleleri ajiteye yönelik bir yazı ve ne de bilimsel araştırma niteliği taşıyan bir yazıdır. Sosyalist literatürde biçim ve öz birbirini karşılıklı olarak besliyen iki temel etkendir. Kaypaklık ve saptırma öz yönünden olduğu kadar, biçim yönünden de rahatlıkla yakalanabilir.

b — Bir yazının çatısını kuran bazı temel cümleler vardır. Bu temel cümlelerde yazar vardığı sonuçları dile getirir. Ele aldığımız yazının ana problemi Ortadoğu savaşı karşısında dünya proleteryasının tutumudur. Yazının sayın yazarının problemi ele alışını ve yaklaşımını bir yana koyup, probleme getirdiği çözümü dile getiren kesin yargılarını okumamız, gösterilen şaşılası cesaret ve cehalet karşısında **dilimizi yutmamız** için yeterlidir: «Konuyu daha yaklaşarak açalım, sözgelimi **Fransa'yı** ele alalım. Bugün Fransız proleteryasının ürettiği ve **artı-değeriyle** güçlendirdiği savaş araçlarının nerelerde kullanıldığını düşünmeyecek kadar, emperyalizmin bir parçası olmuş, **Fransız işçi sınıfı** ihanet içinde değil de, nerededir? Bugün Ortadoğuda kullanılan savaş araçlarının imha ettiği insanlar ve akan her damla kanın hesabı sorulacaksa, bunda Fransız emekçileri de sorumlu tutulacaktır. Yukarıda gösterdiğimiz örneği genişletir ve ileri sanayi olanaklarına ulaşmış batılı ülke emekçilerini de bu sınırlar içine alırsak, konunun bir yüzü kendiliğinden açıklığa kavuşur. O halde, bugün, **emperyalist uluslarla mazlum halkların yaptığı savaşlarda** ve dünya proleteryası içinde kendi sınıfsal yapısına ihanet etmiş emekçilerin varlığı söz konusu edilmeli ve **ivedilikle** gündeme alın-

malıdır.» (...) «Bugün Ortadoğu'da bebeler, çocuklar, kadınlar, nineler öldürülüyorsa; insan aklın ve düşüncenin alamadığı işkencelere uğratılıyorsa; bunun sorumlusu salt bir kaç sermaye şebekesi değildir. Bu şebekelere, bu para için vahşetler yaratan uluslararası şirketlere; kan veren, onları ayakta tutan **bütün dünya emekçileridir.**» Sözkonusu yazıdan aktardığımız sayın bayın sözleri, hiç bir açıklamayı gereksinmeyecek kadar dobra dobradır. Ortadoğu savaşında akan kanların tek sorumlusu kapitalistler değil, dünya proleteryasıdır. Başta Fransız proleteryası ve peşinde dünya proleteryası ihanet içindedir!

3 — Biliyorum, bilimsellik iddiasındaki bir yazı böyle eleştirilmez, o yazıda ele alınan problem, yazarın problemine yaklaşım yöntemi, araştırmalarının yeterliliği ve vardığı sonuçlar tek tek ele alınarak incelenir. Ama, böyle bir eleştirinin yapılabilmesi, en azından eleştiriye konu olan yazıda problemin doğru tesbiti ve yazarın yetersiz bir ön bilgiye sahip olarak araştırmayı yapmış olması gerekir. Bu ön şartların hiç biri yoksa ve yazar bilimsel sosyalizm adına şaşılası bir cesaretle açıktan açığa kitleleri saptırmaya yönelmişse, o zaman o yazar eleştirilmez, afişe edilir. Bu tür yazılar ve yazarlar, işçi sınıfına ve tüm devrimcilere duyulan saygı gereği afişe edilir. Çünkü artık Türkiye'deki devrimci kesim sözü geçen yazı niteliğindeki karalamalar üzerine yapılmış ayrıntılı bir eleştiriye gerek kalmadan da, o yazının vermek istediği mesajı anlayacak bilgiye sahiptirler.

4 — Neden başka birisi değil de Tekin Sönmez? Özellikle 12 Mart'tan sonra bu nitelikte yazılar gittikçe çoğalarak dergi ve gazete sayfalarını doldurdular. Bunlar arasında Yansıma'yı seçmemin nedeni: a — Bu dergi, işçi sınıfı ideolojsine ihanet eden yazıları sistemli bir biçimde yaymış ve sayfalarında yer vermiştir. b — Yaptığım sınırlı bir araştırmada, üniversitede okuyan ve yeni başlayan gençlerle dergi izleyen aydın ve işçilerin en çok okuduğu dergiler arasında Yansıma üçüncü sırayı almaktadır ve aynı kesimin bir bölüğü Tekin Sönmez'i bir devrimci sanmaktadır. 12 Mart'tan bu yana gözleri açılan ve bilgiye susamış çok genç bir kuşak, kullanılan bilimsel sosyalist terimінolojiye kanarak bu denli yazılarla yeni sapmalara düşmeye başlamışlardır. Eğer Yansıma çok az satan bir dergi olsaydı ve bu yeni kuşak bu dergiyi ve patronunu bilimsel sosyalizme bağlı bir devrimci ve devrimci bir yayın organı kabul etmeseydi böyle bir afişe etmenin hedefi, ileride başka bir yazar ve yazı olabilirdi.

bir derginin anatomisi

EROL ÇANKAYA

«...mecmuasının bir sayısını ben de okudum. Üstüme pislik sürülmüş gibi bir şey oldum. Çok yalancı, aşağılık herifler. Fakat böyle olmaları ve şu yıllarda bu insanların yer yüzünde ve memleketimizde mevcut bulunmaları gazete, mecmua çıkartmaları, halk efkârı üzerinde hattâ müessir olmaları, — tabir caizse — bir sosyal zaruret...»

Nâzım Hikmet

Artık inkar edilemez bir gerçek de günümüz edebiyat piyasasında yüzeyden, araştırıcı olmayan bir kafa yapısıyla gözden geçirildiğinde ilerici, devrimci gibi göründüğü halde, aslında küçük burjuva ideolojisi üzerinde temellenmiş sakat ve çarpık düşüncelerini, bariz sapmalarını sergileyip; ihanet içerisinde olduklarını farkedememiş, farketseler bile bağlı oldukları tacir zihniyeti engellediği için bundan vazgeçemiyerek, yeni oluşmakta olan bilinçleri çarpıtmaya çalışanların ortama hakim bir durumda olmasıdır. En azından, açıkça gerici ve idealist bir tavırla boy göstermiş olan sanat anlayışı kadar devrimci teori-pratiğe ve sanata zararlı bu tavrın bütün çıplaklığıyla sergilenmesi, sapmalardan uzak gerçek devrimci çizginin doğru konulması acil görevlerimiz arasındadır.

Biz, bu yazımızda meseleyi daha iyi bir platform üzerinde inceleyebilmek için fikirlerimizi soyut bir takım fanteziler biçiminde değil, ayaklarımızı bastığımız yerden ayırmadan somut bir biçimde açıklamaya çalışacağız ve düşüncelerimizi belirli bir örnek üzerinde yayarak, çelişkili ve tutarsız, popülist hevesli bir düşünce grafiğinin bir dergiyi nerelere götürmeye yettiğini işaretlemeğe çalışacağız.

Yansıma dergisinin 24. sayısında M. Sadık Aslankara «edebiyatçı-felsefe» ilişkisine aydınlık bir çözüm aradığı yazısına Nermi Uygur'dan bulanık pasajlar alarak giriyor ve Nermi Uygur'un, «...en önemlisi bir edebiyat yazısının **insan** açısından yazılmış bir yazı olmasıdır» gibi toptancı görüşlerini alıntılayarak bu noktadan hareketle doğru çizgide gitme çabasını gösteriyor. Bütün toptancı görüşler gibi sakat bir zihniyetin ürünü olduğu açıkça belli olan bu sözlere karşı şunu hatırlatalım ki id-

dia edildiği gibi bütün insanlığa yönelen bir sanat yoktur, ta ki emek-sermaye çelişkisi düze çıkabilsin. Sanat eserinin önem kazandığı nokta «insan açısından» değil, **«hangi sınıf insanı açısından»** yazıldığıdır. İnsanlık değil sınıf sanatından, sınıflara yönelik, sınıf açısından yazılmış sanattan söz edilebilir ancak. Bütün insanlığın ortak ürünü bir sanat, sınıfların gitgide zıtlaştığı, ara sınıfların kaybolmağa yüz tuttuğu bir dönemde değil, sınıfların olmadığı bir dünyada varolabilir; ancak o zaman ortak, tek insan'a yönelik bir tavır alır. Her toplumsal tabakanın ancak kendisine seslenebildiği; yekdiğerini altetmeye, yozlaştırmaya çalıştığı kendi kültürü vardır. (Bu yozlaştırmanın, siyasal ve ekonomik güce uygun bir yönlenme içinde olduğu gözden kaçırılmamalı.) (M. Sadık Aslankara'nın değil, alıntı yaptığı düşüncenin eleştirisinin yapılması garip karşılanabilir; ama bu arkadaşın doğru kabul ettiği bu yargıdan hareketle sağlıklı bir çözüme varma istemi, bu düşünceyi kabullenmesi, bizim bu noktaya da değinmemizi gerekli kıldı.)

Aslankara, meseleye «çözümleyici bir yaklaşımla» değil, doğru tahlil ve meselelerin özüne yaklaşabilme alışkanlığını gösteremeyen pek çok kişi gibi yaklaşıyor, bu yüzeyden, toptancı yargıyı rahatlıkla benimsiyor. «Çözümleyici bir yaklaşıma sahip olamayan bir çok yoldaş, karmaşık meselelerin derinine inmek, onları tekrar tekrar incelemek istemezler. Ya mutlaka olumlu, ya da mutlaka olumsuz olan basit sonuçlara ulaşmaktan hoşlanırlar.» Şurası unutulmamalıdır ki, feodal bir yapıdan kaynaklananını da; burjuvazinin, ancak soyut özgürlükçü ve hümanizmacı çizgisine izin verebildiği burjuva sanatını da ve proleteryanın kendi öz sanatını da ([1]) kurtla-kuzu örneği aynı çuvala koymak yanlışlıkların en büyüğünü, bağışlanmazını yapmaktır. Oluşumu gereği, **bire bir tekabülle olmasa da** alt yapıya bağlı olarak gelişen, yönsemede bulunan bir üstyapı kurumu olan sanat, insanlar arasındaki ekonomik emek-sermaye çelişkisi varolduğu sürece bütün **insanlığı, insanları** aynı kefeye koyamaz. Ayrı sınıf yapıları içerisinde ayrı kafa ve «hayat tarzı» biçimlemelerine uğrayan değişik insan modellerine, aynı açı altından bakan bir sanat anlayışı olamaz. Toparlarsak; bir orta sınıf aydını da, hayatı kol gücüne dayalı bir işçi de; toplumsal gelirden en fazla nasiplenen, burjuvazinin üst katlarındaki biri de, **insan**dır ama tek model değildir bunlar. Bu katların tümüne aynı açıdan bakan bir sanat eseri yoktur.

M. Sadık Aslankara adlı bu arkadaş, iki sayı öncesi geniş cephe önerisi getirerek şöyle diyordu: «...yalnızca hümanist, ya da anti-faşisttir

---

([1]) Proleteryanın kendi aydınını oluşturamadığı, aydın kadroların işçi sınıfına dışardan bilinç taşıdığı, ancak «işçi sınıfı düşüncesi uzantısında» işçi sınıfı yararına bir sanatn sözünün edilebildiği geçici dönemin sanatı değildir kastettiğimiz.

diye bugünkü koşullarda önemli birer «güç» olabilecek yazarları soyutlamak, onlara tavır almak da büyük yanlışlar getirir.» (Yansıma, 22) En az bu ay üzerinde durduğumuz yazısı kadar çelişik düşünceleri barındıran, uzlaşmacı bir tavrın ön plana çıktığı çarpık bir yazıydı. (Tekrar bu konuya dönmemiz gereksiz) Bu yanlışın, sanatla gündelik politika arasındaki ayrımın kavranılamaması nedeniyle oluştuğunu belirtebiliriz. Şu nokta bilinmeli ki sanatla gündelik politik mücadele ayrı taktik şartları ve süreçleri haizdir. Sanat eseri, gündelik politikadan çok genel politikanın çerçevesi içinde değerlendirilmelidir. Günlük politik mücadelenin ölçüleriyle, geniş bir zaman dilimini kapsayacak sanat eseri bir mihenge vurulamaz. Günlük politik mücadele elastiki bir biçime sahiptir. Ama sanat eserini bu ölçüler içinde değerlendirme alışkanlığından kurtulmalıyız. Gündelik politik mücadelenin dalgalanımlarının dışında seyreder o.

Ama, Aslankara'nın asıl ilginç olan yanı, bu yazısının hemen ardından, kendi kendisini, yazdıklarını inkar etmesi oluyor. Derginin Ekim 73 sayısında devrimci sanatı ve mücadeleyi sulandırarak «yalnızca anti-faşist»leri, hümanistleri («materyalizmden esinlenen hümanistler»i (!) değil. Yeni bir teriminoloji...) reformist küçük burjuvaları, kemalist batıcı bürokrat kadroları da sosyalistlerle aynı torbaya koyup bir geniş cephe edebiyatı ve mücadelesi öneriyordu. (Kurtla kuzu örneğine dikkat!) Bu önerinin tartışmasına girecek değiliz, olabilir ya da olmaz. Ama beni asıl şaşırtan, bu arkadaşın bir sayı sonra inanılmaz bir şekilde ya materyalistler, ya idealistler demesi! Şimdi sormak hakkımız sanırım: hangisi doğru, kimden yanasın?

Uvriyerizm ve Halk Dalkavukluğu

«Şüphesiz ki bundan, işçilerin bu işleyip yaratma eylemine katılmadıkları anlamı çıkmaz. Ama işçiler bu eyleme **işçi sıfatıyla değil** (...) **sosyalizmin teoricileri** sıfatıyla katılırlar.»
Lenin, (Edebiyatta Uvriyerizme Karşı, 1901)

Öteden beri üzerinde durulması gerekli bir mesele olan edebiyatımızın iflah etmez hastalığı popülizm, Yansıma'nın Aralık 1973 tarihli 24, sayısında yetkin bir örneğini daha verirken, aradan geçen bunca yıl, yaşanmış-okunmuş bunca deneyden sonra bile hâlâ «şirin Anadolu» ya da «Memleket Edebiyatı» düzeyinde (düzeysizliğinde!) kalmanın kişiyi, yayın organını soktuğu acıklı biçim çok iyi örnekliyordu. Aydın-işçi sınıfı ayrımını bütün haşmetiyle ortaya koyan dergi, «işçi sınıfımız yazıyor» uvriyerizmi içerisinde kol ve kafa emekçilerini «serlevha»larında ve dergi içinde ayrı bölümlerde sunarak işçi sınıfına karşı olan tavrını iyi örneklendirmişti zaten. (Vaktiyle TİP'i de epey karıştırmıştı bu durum. Kimyasal deney yapar gibi yüzdeyle üye seçiyorlardı kurullara)

Derginin Aralık sayısında ise, en azından, halksız devrim yapmağa kalkışıp «yaratılışları gereği sağdan olan» bazı güçlere yatarak, işleri yüzüne gözüne bulaştıran ütopikler kadar yanlış bir tutumu temsil eden **«halkım ne eylerse güzel eyler»** çizgisine vardıklarını görüyoruz. Halk ne eylerse güzel eyleyecek, halka, kitleye dışardan bilinç götürülmeyecek, salt pratikten belli bir düzeye gelecek halk; mevcut aydınların öncülüğündeki kadroların işlevi inkâr edilecek, demek. Demek devrimci öğretmenleri taşlayan, köy köy koyan bilinçsiz ve cahil bırak**TIRILMIŞ** Anadolu insanı güzel eyliyor, bilinçsiz de olsa hakim güçlerin yanında yer alan; onların piyonluğunu yapan «halkım, ne eylerse güzel» eyliyor! Gerçekten çok ilginç! Bu gülünç popülizme karşı şunu hatırlatalım ki «halk» (hem niye sınıf değil de halk?) kendilerinin sandığı kadar, arkalarından kuyrukçuluk yapılacak kadar «ideal» değildir, yetkin örnekleri barındıramaz, bu beklenmemelidir de, başka türlüsü iyi niyeti de aşan bir saflık, dangalaklık olur. Ortaokul öğrencilerinin bile anlayabileceği bir marksçı el kitabına dahi göz atıldığında insanların, çevreleri tarafından etkilendiğini; bilinçlerinin onun kendi maddi şartlarının etkisiyle oluştuğu formülünü görürüz. Çevresine bakmasını (görebilmesini yani!) gazete okumasını bilen biri bile ne tür bir soysuz düzende yaşadığımızı görür sanıyorum. İflas ederek intihar edenlerin; bir günde namussuzluklarla, masa başı telefonlarıyla milyon vuranların; her gün gırtlağına kadar ticari bataklığın çamuruna gömülü olarak yaşayanların el işaretiyle adam harcamaların; tefeciliğin, rüşvetin, üçkağıtçılıkların içinde yokolmamak; ekmeği aslanın midesinden almak için alesta beklemenin sinir bozuklukları arasında kişiden «ideal»lik, «fazilet, doğruluk, kahramanlık, namusluluk» beklemek, iyi niyeti de aşan bir saflığın, halktan uzaklığın ispatı olmaz mı acaba? O, «ne eylerse güzel eyler» denen halk, üç kuruş için, uğruna ölenlere bile öyle şeyler yapar, bilinçsizce kuyruğuna takılmış olanları öyle bir yere bırakır ki, onları artık kimse kurtaramaz!

Ayrıca, dergisinde çıkan yazılar için «bizi bağlamaz» diye not düşecek kadar bu konuda titizliğini bildiğimiz bay dergi yöneticisine, bu sakat zihniyetinin dergisini ne yazık ki bağladığını sırası gelmişken hatırlatalım. Türk toplumu üzerine yazarken **«geri kalmış»** diyerek dış dinamiğin etkinliğini (emperyalizm olgusu) unutup, «geri bırak**tırılmış**» (emperyalizm + iç dinamikler) ve «geri kalmış« (salt iç dinamiklerin etkisi) terimleri arasındaki farkın önemini kavrayamayacak kadar düzeysiz yazıları, belki sözünü ettiğimiz şiirin yazarını bağlamaz ama, bir dergide çıkan her ürün **(hele bu «kadro» dergisi olduğu iddiasında ise)** o derginin yöneticisini, sorumlusunu bağlar.

Türkiye'de kısa hikayeyi geliştirmek için mükemmel bir çaba gös-

terip «hikayelerinizi Yansıma ölçülerine göre 4 sayfa yazın kısa hikayemiz gelişsin» diyecek kadar tacir zihniyeti ve utanmazlığı ileri götüren dergi yönetmenine hiç olmazsa böyle hassas konularda daha nazik davranmasını hatırlatırız.

"defter" ne yazıyor ?

S. C.

«Bilimin gelişmesi, Marx'ın haklı olduğunu ispatlayan malzemeyi gittikçe geniş ölçüde sağlamaktadır. Bu ise, ona karşı ikiyüzlülükle savaşılmasını gerekli kılıyor; marksizme açıkça karşı çıkılamıyor, ama onu safsata ile etkisiz hale getirerek ve burjuvazi için zararsız kutsal bir «ikon» biçimine sokarak, marksizm kabul ediliyormuş gibi davranılıyor» (Proleterya İhtilâli ve Dönek Kautsky - V. İ. L.)

Bir derginin arkasına «Dergiler» diye bölüm koyup, birkaç cümlelerle «şu olmuş da bu olmamış...» ukâlalıkları etmek, hele eldeki tek silah demagoji olunca, iyi bir polemik yolu değildir.

Ortaya çıktıkları günden beri, devrimci yazarların biçimsel bazı yanlışlarını ya da devrimci olarak sunulmuş popülist yazarların yetersizliklerini devrimci özü vurmakta kullanmaya yeltenip duran bir kaç çömez, dergilerinde Yarına Doğru'nun 1. ve 2. sayılarında çıkmış iki yazısına «değinme» adı altında sataşmaya kalkıştılar.

Yazılardaki bazı cümleleri alıp, «şunu demeye getirmiş, bunu demeye getirmiş» diye çarpıtmaya yeltenecek kadar cüretkâr ve küstah, kanıt ve koz olarak kendi çarpık yazılarını öne sürecek kadar da megalomani içinde olan çömez takımı, her iki yazıda «devrimci edebiyat» maskesiyle oynanmak istenen kalpazanlıkların teşhir edilmesinden ve «batılaşmaya karşı» sloganıyla çevrilmek istenen ideoloji cambazlığının «popülizmden gericiliğe kayan» niteliğinin vurgulanmasından dolayı küplere binmişler.

Dergilerinin 2. sayısından ikibuçuk yıl önce çıkan 1. sayısında marksizme ve marksist klasiklere ince ince küfreden çömezler, aradan geçen zamanı - yerinde bir tüccar zihniyetiyle - iyi değerlendirerek, orta yolculuğun geçersizliğini anlamış olacaklardır. Anlayamadıkları, yazı başlıklarında ve metinlerde bol bol Marks adını kullanmanın devrimci olmaya yetmediği, marksizmin sıkıştıkça «yeniden gözden geçirilmesi gerekli literatür» değil, dünya görüşünde, bakış açısında yaşayan ve kendisini pratik içerisinde sürekli yenileyen bir düşünce-davranış klavuzu olduğudur. Bir de «belki yuttururuz» mantığının artık geçerli olamaya-

cağıdır anlayamadıkları. Bugün, devrimci aydın, Osmanlı Devletinin halkla bütünleşmiş bir «kerîm devlet» mi, yoksa dış talan ve jeo-politik rant yanılsamalaryla iç talanı kamufle eden bir «merkezi feodal devlet» mi olduğu konusunda, sayfalar dolusu kariyer yapmaksızın bir aydınlığa varabilmekte ve artık bu tür tartışmalara dönüp bakmak gereğini duymamaktadır. (Bu sözümüz, bu konuda artık araştırma yapılmayacaktır anlamında değil.) Çömezler, «kerim Osmanlı Devleti» masalından yola çıkan «Batılaşmacı Görüş Tarzı» başlıklı bir yazıyı; düşünür (?) olarak sarıldıkları ve «diyalektik kuşkuculuğuna, siyasal bakışına» hayranlık besledikleri Kemal Tahir'in (eserlerini özde bir sapma üzerine temellendirmesine rağmen, romancı yeteneklerini kimsenin inkâr etmediği Kemal Tahir'in) «Sol Bölünmeler Üzerine» ettiği orijinalitesi bile olmayan laf kalabalıklarını 2. sayılarına koymakla kendilerini yutturma olanağını kendi elleriyle ortadan kaldırdılar zaten.

Bugün, sosyal pratikle biraz bağı olan her ilerici meseleyi emperyalizm ile geri bıraktırılmış ülke halkları kavgası olarak koyarken ve bu doğrultuda çalışmayı en azından bir yurtseverlik görevi sayarken, bir kaç entellektüel çömezin emperyalizmin kozmopolit kültürünü görmezden gelip, bu kültürün küçük burjuvazinin bazı kesimleri üzerindeki belirleniş biçimi olan «batılaşma» eğilimine karşı çıkıştan hareketle ve marksizm (?) adına, hedef olarak emperyalizmi ve iç uzantılarını değil, batıcı bürokratları seçmiş olması, zihin bulandıracak bir düzeye erişebilir mi? «Batıya karşı olmak, marksizme de karşı olmaktır, demeye getiriyor Sâkıp Coşkun» diye çarpıttıkları cümle, sorun doğu-batı sorunu değildir, sorun, doğusuyla olsun, batısıyla olsun ezilen sınıflarla tekelci kapitalistler kavgasıdır diyordu herhalde, başka bir şeyi değil.

Yine demagojik ağızlarla takılmış bulundukları kültür ittifakı (bağlaşıklığı) sorununu ise, biz sadece asgari müştereklerimiz bulunan devrimcilerle tartışırız, diğer sapmaların temsilcileri gibi, böyle bir bağlaşıklık içinde düşünemeyeceğimiz «defter»ci çömezlerle değil. Ama onlar bu konuyu anlamak niyetindeyseler, tahrifatlı çevirilerindeki bir cümlesine sarıldıkları ustanın dikkatlice bir değerlendirilmesi bile yeterli olur.

Çömezlerin bir cümledeki anlam kaymasından yararlanarak «General Franko, Hitler, Papadopulos, General Gizikis de aynı lafı kullanıyor» diye demagoji yapmaları, ettikleri her lafın bazı gerici çevrelerinkiyle özdeş düştüğü akla gelince, bütün etkisini yitiriyor.

Çömezlerin «Arkadan Saldıranlar Baş Sıradadır» yazısından dolayı Hasan Hüseyin'i tutmalarına ise sevindik. Zaten o yazı, bütün sapmaların yeri gelince tek cephe haline girdiklerini ispatlama çabasındaydı, gördüğümüz kadarıyla.

- Dergimizin bu sayısında Mayakovski'den çevirdiği iki şiiri daha sunduğumuz Güneş Bozkaya, şairin 1925-27 yıllarında çıktığı Amerika gezisinin anılarını içeren «Amerikan Gezisinden Notlar» genel başlığını taşıyan şiirlerinin tümünü asıllarından çeviriyor. Bunları ileriki sayılarımızda sunacağız.

- Şükrü Bilgiç'in «Gümbürderdi Hasari'nin Davulu» adlı hikayesi, birincisi dergimizin ilk sayısında yer alan «Temiz Kül» olan üçlemenin ikinci hikayesi. İlk hikayede ekonomik farklılaşmayı işleyen yazar, bu ikinci hikayede kültür farklılaşmasını işlemek amacında. Şükrü Bilgiç'in, Yarına Doğru Yayınları'nın ilki olacak hikaye kitabı üzerindeki çalışmaları ilerliyor.

- Mahmut Açıkgöz, 1945 yılında Antakya'da doğdu. Edebiyat fakültesi coğrafya bölümünden mezun. İki bölümde yayınladığımız «Toplumdaki Çelişkiler ve Devrimci Yazar Olmak» adlı yazısında değişik bir inceleme üslûbunu geliştiriyor yazar.

- Erol Çankaya, 1953 Turgutlu doğumlu. Çeşitli dergilerde çıkan şiir ve inceleme yazılarıyla tanınıyor.

- Dergimizin birinci sayısı mahkeme kararıyla toplatıldı ve bu sayıda yer alan «Geribırakılmış Ülke Sanatı ve Bir Örnek: Türkiye» başlıklı yazıdan dolayı Mehmet Ergün ve dergimiz sorumlu müdürü Tahir Abacı hakkında 142. maddeye dayanılarak dâva açıldı.

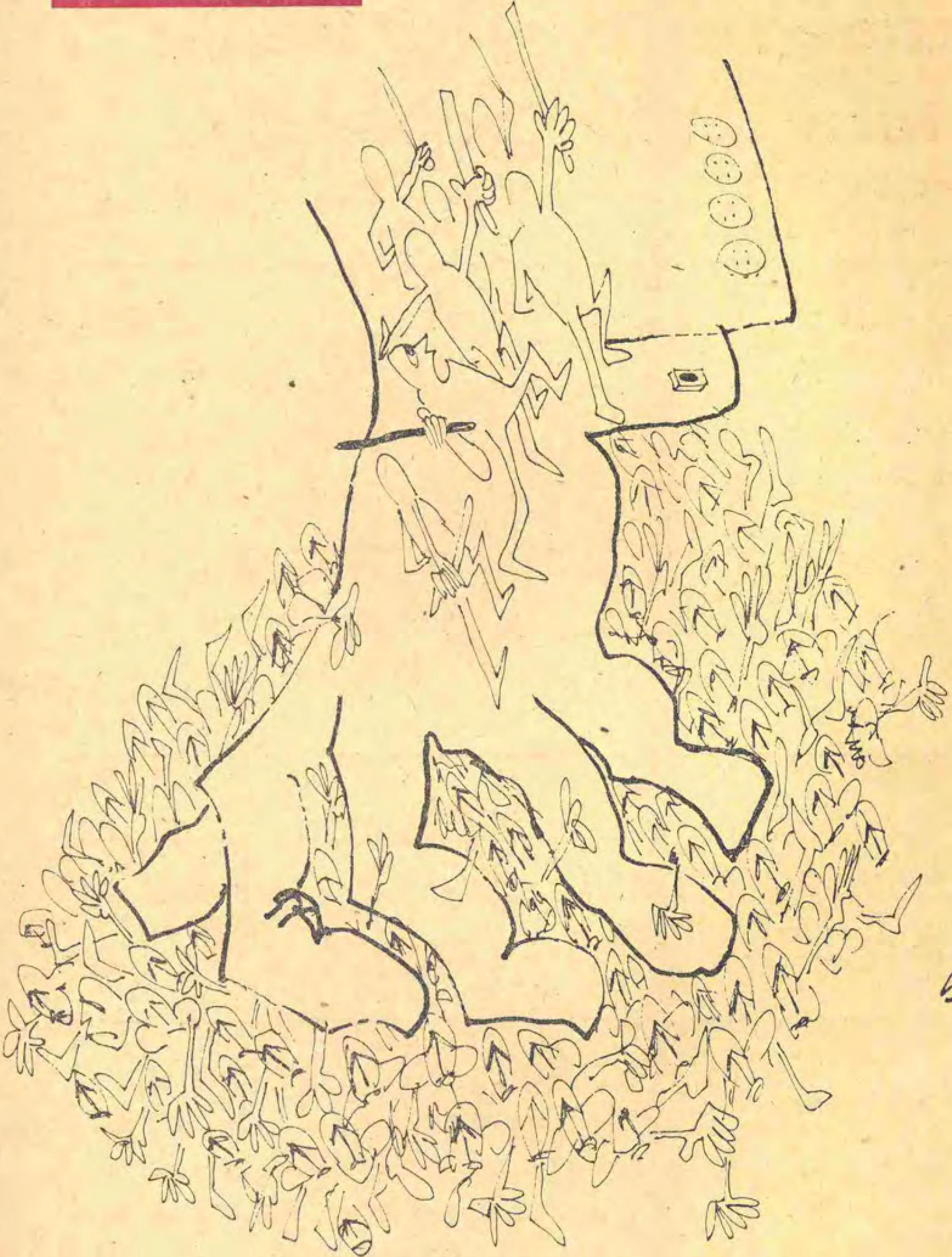
- Dergimizin ikinci sayısı tükenmiştir.

- Dergimizde teknik zorunluklardan dolayı kitap eleştirisi yazılarına yer verememekteyiz. Oysa son aylarda okurlarımızın okumalarını dilediğimiz, üzerlerinde durulması gerekli epeyce kitap çıktı. Bunlar arasında Ömer Polat'ın Yar Yayınları arasında çıkan «Mahmudo ile Hazel» adlı romanını, Namık Behramoğlu'nun yine Yar Yayınları arasında çıkan «Türk-Amerikan İlişkileri (Demokrat Parti Dönemi)» adlı incelemesini, Ataol Behramoğlu'nun Cem Yayınları arasında çıkan «Yolculuk, Özlem, Cesaret ve Kavga Şiirleri», Nihat Behram'ın «Fırtınayla Borayla Denenmiş Arkadaşlıklar» adlı şiir kitaplarını, Leo Huberman'ın Odak Yayınları arasında çıkan «Sosyalizmin Alfabesi» adlı incelemesini önde gelen kitaplar olarak anmaktayız. ......

- Dergimizin üçüncü sayısında çıkan «Kültür Sorunu ve Dergiler» başlıklı yazıda, önemli bir redaksiyon hatası olmuştur. Bu yazının 48. sayfadaki 3. paragrafının bir cümlesi şu şekilde olacaktır: «Kendi proletaryalarıyla aralarındaki çelişkiler **emperyalistlerin içinde bulundukları dört ana çelişkiden** birisidir ve bu çelişki ulusal kurtuluş savaşı veren geri bıraktırılmış ülkelerin **dolaylı ihtiyatı** durumundadır.

yarına doğru

aylık siyaset, kültür, sanat dergisi

ÖN KAPAK : Ali Yılmaz (Desen)

ARKA KAPAK : Şeydali (Karikatür)